

ТОНГ ЮЛДУЗИ

Ўзбекистон болалари ва ўсмирларининг газетаси

Газета 1929 йил 1 августдан чиқа бошлаган

№ 7 (6955-6956)
1999 йил 16 февраль, сешанба

Сотувда эркин
нархда

МЕН ДИРЕКТОР БЎЛГАН КУН

Бизнинг биринчи ўқитувчимиз Убайдулла ака Болтаев меҳрибончиликлари билан бошқа ўқитувчилардан ажралиб турардилар. Ёзда унча билинмасди-ю, аммо қиш кунлари уйимизнинг узоқлиги туфайли мактабга совқотиб, қўлларимиз бир-бирига қовушмай кириб борардик. Синфдошларимизнинг ҳаммасида қўлларига киядиган қўлқоплари бўларди. Биз уларни ўқиш дарсларида кийиб ўтирардик.

Бир куни ўқитувчимиз синф мажлиси ўтказдилар. Улар бизга қараб:

— Синфимизга синф бошлиғи тайёрлашимиз керак. Қани, кимни сайласак бўлади, десалар ҳаммамиз қўли-

мизни кўтариб, мени сайланг, мени сайланг, дебмиз. Лекин муаллимимиз синф бошлиғи бўлиш учун қаттиққўл, намунали хулқда бўлиш кераклигини айтдилар. Шунда ҳамма мени сайлаш кераклигини айтишди. Муаллимимиз кулиб:

— Йўқ, Мадина синф бошлиғи эмас, директор бўлиши керак, — дедилар. Буни қарангки, мен уларнинг гапларига чиппа-чин ишонибман. Хурсанд бўлиб, ойим билан дадамларга «Мен синфга директор бўлдим.» — дебман. Улар эса мени ранжитишни хоҳлашмаган шекилли: — Майли болам, директор бўлган бўлсанг, жуда ҳам яхши бўлибди, — деб қўя қолишибди. Мен эса «Синфга директор бўлиб сайлан-

ганим»ни бутун маҳаллага айтиб, ҳаммани хурсанд қилибман. Ўша даврларимни эсласам, юрагим орзиқиб кетади. Бир дамгина бўлса-да, ўша даврга, биринчи синфда ўқиган пайтларимга қайтгим келади, аммо бунинг ҳечам иложи йўқ-да! Шундай бўлса-да, бизга билим беришда бор кучларини сарфлаётган барча муаллимларимизга раҳмат айтаман, уларга бу масъулиятли ишларида кучқувват, сиҳат-саломатликларини Оллоҳдан тилаб қоламан.

Мадина РЎЗИЕВА,
Бухоро вилояти,
Гиждувон туманидаги,
19-мактабнинг 6-«Б»
синф ўқувчиси.

КЎКСИМ ОСМОН, ЎЗБЕГИМ

Асрлар, йиллар, кунлар, дақиқалар — булар дунёда шундай ўжар қилиб яратилганки, ҳеч кимга бўйсинмайди, ҳеч кимни тингламайди. Буларнинг ўжарлиги туфайли буюк бобо-колони-миз, улуғ даҳомиз Мир Алишер Навоий даврдан 558 йил илгарилаб кетдик. Бу давр ичида тарих саҳифаларининг анчагинаси тўлди, сайқаллашди...

Алишер Навоий... бу сўзни эшитган ҳар бир инсоннинг кўз олдида севгилиси Лайлини излаб саҳроларда саргардон бўлиб юрган Мажнун, Ширин чехраси қарши-сида беҳуш ётган Фарҳод беихтиёр намоён бўлади. Лекин не учундир биз «Муҳокаматул — луғотайин» ни эслолмаймиз. Ахир ҳамма форс тилида қалам тебратган пайда, бобомиз ушбу аса-

рида туркийни мадҳ этди-ку?!

Барча форсийни кўкларга кўтарганда, туркий тил камситилган бир вақтда даҳомиз: «Туркий тил сўзга бой тил, унда гўзал сатрлар, нафис ғазаллар, яратиш мумкин» — деб баралла сўзлади. Буни ҳақиқий китобхонгина эслайди. Бобомизнинг мероси шундай улканки, уни сўзлаб адоғига етолмаймиз, тарифлашга эса тил ожиз, бугунги мустақиллик кунларида жонажон Ўзбекистонимизнинг келажига бўлган ёшларни тарбиялашда Алишер Навоий бобомизнинг асарлари дастури-амал бўлиб хизмат қилиши шак-шубҳасиздир!

Сарвиноз ТЎХТАЕВА,
Бухоро вилояти
Шофиркон тумани,
1-сон гимназия, 10-синф
ўқувчиси.

НАВОИЙХОНЛИК КЕЧАСИ

Куни кеча Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат ва жамият қурилиши академиясида улуғ ўзбек мутафаккири ва давлат арбоби Алишер Навоий таваллуди муносабати билан «Сўз соҳибқирони» мавзусида навоийхонлик кечаси бўлиб ўтди. Кечани Академия ректори Алишер Азизхўжаев очиб берди.

Кечада навоийшунос олимлардан; Азиз Қаюмов, Абдуқодир Ҳайитметов, Тўра Мирзаев, Султонмурод Олим, Ўзбекистон Телерадиокомпаниясининг мақомчилар гуруҳи, шунингдек, Муқимий номидаги

ўзбек драма театрининг артистлари иштирок этдилар. Навоийшунос олимларнинг мухтасар сўзлари, шеърият ихлосмандларининг чиқишлари, шунингдек, Навоий ғазалларини маромига етказиб қуйлаётган мумтоз кўшиқчилар ижрочиларининг дилрабо куй ва кўшиқлари даврадагилар дилини хушнуд қилди. Республика Нафис санъат лицейи ўқувчилари улуғ шоир шеъриятининг маъноси ва бадииятини пухта англаган, қалбдан уққан ҳолда маҳорат билан ўқиб бердилар.

Кечада Президентнинг Давлат маслаҳатчиси Нар-

зулла Жўраев ва Олий Мажлис Марказий сайлов комиссиясининг раиси Нажмиддин Комилов иштирок этдилар.

Кечани ёш олим Нусратулло Жўмахўжа олиб борди.

Раъно УМИРОВА,
нафис санъат
лицейининг собиқ
ўқувчиси, Жаҳон тиллари
Университетининг 1-курс
талабаси.

АЙЁР ТУЛКИ

Бир куни ҳаммамиз телевизор кўриб ўтирган эдик. Бирдан хўрозимизнинг қоқоғлагани эшитилди. Ховлимиздаги итимиз қаттиқ хурқиди. Биз ҳовлига қараб югурдик. Не кўз билан кўрайликки, товўқлар турадиган катакда тулки ўралашиб юрган экан. Бувим шошиб катакнинг эшигини очиб юбордилар. Тулки эса бир товўқни тишлаб олиб қочди. Бу ҳол ҳар куни такрорланаверадиган бўлди. Биз тулкини тутиш мақсадида катакнинг олдида катта қопқон қўйдик. Бир куни эрталаб туриб қарасак, қопқонда тулки ётибди! Биз хурсанд бўлиб, қопқонни очдик. Тулкини ҳовлининг ўртасига олиб бориб томоша қилдик. У худди ўликдек эди. Бирдан тулки ётган жойидан сапчиб турдида, акамнинг кўлидан типирчилаб, ўқдек учиб ҳовлидан чиқиб кетди. Биз ҳайрон бўлганча унинг кетидан қараб қолдик. Ҳа, ҳайвонлар орасида айёрликда тулқига етadигани йўқ экан, бунга яна ўз кўзимиз билан кўриб ишонч ҳосил қилдик.

Озода ҚУРБОНҚУЛОВА,
Сурхондарё вилояти, Денов туманидаги
42-ўрта мактабнинг 6-«Г» синф
ўқувчиси.

Пойтахтимиздаги ирригация ва қишлоқ хўжалигини механизациялаштириш институти таркибидаги 2-сонли умумтехник лицей-интернатида халқимизнинг севимли адиби Тохир Малик билан учрашув бўлиб ўтди. Лицей директори Ахрор ака Хусанов,

«ШАЙТАНАТ»НИНГ МУАЛЛИФИ

учрашув ташкилотчиси Назира Жўраева ўқувчиларни адиб ижоди билан таништирар экан, «Шайтанат»нинг муаллифи, — деса залда жонланиш пайдо бўлди. Болалик оламининг мусаффо тасаввурлари ёзувчи тимсолида рухий дунёмизни яна бир қарра ёшартирди.

Гўзал ва самимий туйғулар ижодкори «Алвидо, болалик» деган асарни ҳам ёзган экан. Унинг илк асари бўлмиш «Ҳикмат афандининг ўлими» ҳам бизга таниш. Холбуки бу асар «Гулхан» журналида ёзувчининг ўқувчилик йилларида босилиб чиққан экан.

— Сизни илк бор ижод оламига бошлаб кирган ким? — деб сўрасак, менинг биринчи устозим ўз тоғам,

машхур ёзувчи Мирзақалон Исмоилий эдилар, — дедилар. Мен Мирзақалон Исмоилийдан авваламбор ижодда ҳам, ҳаётда ҳам камтар бўлмоқликни ва ҳамиша ҳар қандай шароитда қалам тебратар эканман, кўз олдимда ўқувчининг синчков нигоҳлари турганлигини ҳис қилмоқни, демак, ҳақиқатни ёзмоқни ўрганганман...

Яқинда Ўзбекистон телевидениесидан «Шайтанат» асари намойиш қилинар экан, биз бу томошани икки бор ҳаяжонланиб кўрамиз. Ёзувчининг ўзини кўрганимиз бир ҳаяжон бўлса, асарни томоша қилиш иккинчи ҳаяжон-да!

Шаҳноза СОБИРОВА.

ЗУККО ҚИЗ

Бизнинг туманимизда яқинда химия, биология фанидан олимпиада ўтказилди. Бу олимпиадада бизнинг мактабимиздан Дилноза Умарова қатнашди. У аввал мактаблараро олимпиадада, сўнгра туманлар аро олимпиадада ғолиб бўлди. Энди у вилоят бўйича ўтказиладиган олимпиадага қизгин тайёрланмоқда. Биз Дилнозага бу олимпиадада ғолиб бўлиб, вилоятимиз шаънини ҳимоя қилишида омад тилаймиз. Сенга доим омад ва бахт ёр бўлсин, Дилноза!

Равшаной АКБАРОВА,
Андижон туманидаги
42-ўрта мактабнинг
7-«Д» синф ўқувчиси.

ОНА БОРКИ

Она борки, олам
мунаввар,
Умр гулшанида
ягона гавҳар...

Дарҳақиқат, оналаримиз борки, уйимиз, бағримиз тўла. Мабодо тобимиз қочиб қоладиган бўлса, оналаримиз биринчи бўлиб бошимиз узра парвона бўлишади. Дунёда она меҳридан устун турадиган нарсаси бўлмаса керак. Президентимиз томонидан бу йил «Аёллар йили» деб эълон қилинди. Биз ушбу йил билан барча аёлларни қутлаймиз. Уларга бахт, саодат, сиҳат-саломатлик тилаймиз. Ушбу йил аёллар учун қутлуғ йил бўлсин!

Гўзал ҚУРБОНОВА,
Қашқадарё вилоятидаги
У. Юсупов туманидаги
8-ўрта мактабнинг
5-«А» синф ўқувчиси

**Ўқувчи! Сен доимо,
Тартибга риоя қил.
Ҳавфсизлик қондасин
Беш бармоқдай яхши бил!**

Ўтган январь ойида шаҳримизда 179 та ёнғин содир бўлди. Шундан 16 та ёнғин болаларнинг гугурт, олов ўйнашлари оқибатида бўлган.

Азиз болажонлар, унутманг-ки ҳар

қандай ёнғин бу йўқотишдир. Ёнғин оқибатида йиллаб йиққан мол-мулкларимиз ёниб кулга айланади.

**Кўчага чиқар чоғда
Аввал қара уйингга.
Чироқ, газни ўчириб,
Сўнгра туш ўз йўлингга.**

4 январь куни Акмал Икромов тумани Кўркам кўча 1-уйда ёнғин содир бўлди. Ўт ўчириш машиналари манзилга етиб келишганда 1, 3, 5 уйларнинг яшаш хоналари, том ва бугот қисмлари ёнаётган экан. Ёнғин натижасида ҳар уччала хонадон катта миқдорда моддий зарар кўрди. Энг ачинарлиси тилсиз ёв хонадон эгаси Хусан Қодиров, рафиқаси Роҳат Қодирова ва уларнинг фарзандлари — етти ёшли Дилшод Қодировни ҳаётдан олиб кетди. Ёнғиннинг қаердан келиб чиққани аниқланди.

5 январь куни Ҳамза тумани Ўткир Расулов кўчаси 2 уйда ёнғин содир бўлди. Ёнғин оқибатида 100 кв. м майдонда уйнинг шифт қопламаси ва том тахта панжараси ёнган. Ёнғин са-

баб: хонадон фарзанди Ниёзов Фаррух Тохировичнинг олов билан ўйнаши.

6 январь Шайхонтохур тумани Сайғузар кўчаси 26 уйда хонадон фарзанди Ўринбоев Нуриддиннинг олов билан ўйнаши натижасида ёнғин содир бўлди. Ёнғин натижасида уй жиҳозлари 120 кв. м майдонда ёнган.

17 январь куни Домбробод кўчаси 85 уйда ёнғин содир бўлиб 15 кв. м юзада ошхонанинг шифт қопламаси ёнган. Ёнғин сабаби: газ плитада овқат назоратсиз қолдирилган.

Гулнозанинг онаси янги дазмол олиб келади. Гулноза жуда хурсанд бўлади. Эртаси куни дазмол билан формасини дазмолламоқчи бўлди ва шу вақт теле-

фон жиринглаб қолди:

— Алло, Гулноза, қалайсан? Алгебрадан уй ишини қилолмаяпман. Айтиб тургин ёзиб олай... Гулнозанинг дазмолни электрга тиқиб қўйгани эсидан чиқиб кетади. Анча вақт телефонда гаплашиб қолади. Бир маҳал куйинди хиди келгандагина... эсига тушади!

— Вой, кўйлагим!..

Гулноза дарҳол иккиланмай дазмолни электр симидан ўчириб, сўнгра сув сепиб оловни ҳам ўчириб олади.

Қаранг, азиз болажонлар! Бепарволик нимага олиб келди. Бордию у дазмолни ёқиб мактабга кетиб қолганда нима бўларди?

**Феруза САЪДУЛЛАЕВА,
ички хизмат лейтенанти.**

ЁНҒИН ЧИҚҚАНДА НИМА ҚИЛИШ КЕРАК?

I. Ўт ўчиргичларнинг (огнетушитель) қандай турлари мавжуд?

1. Суюлтирилган.
2. Кўпикли.
3. Углекислотали.
4. Аэрозолли.
5. Порошокли.
6. Аралашмали.

II. Ёш ўт ўчирувчилар дружиналари қаерларда ташкил этилади?

1. Турар жойлардаги умумтаълим мактабларда.
2. Болалар уйларида.
3. Интернат мактабларида.
4. Мактабдан ташқари муассасаларда.
5. Хунар — техника билим юртларида.
6. Коллежларда.
7. Гимназияларда.
8. Лицейлар ва бошқа ўқув юртларида.

III. Ёш ўт ўчирувчилар дружиналарга неча ёшдан аъзо бўлиш мумкин?

1. 12 ёшга етган ва ундан катта бўлган.

IV. Турли ҳодиса, талофат ва кўнгилсиз воқеалар содир бўлганда икки рақамдан иборат бўлган тезкор хизматларнинг телефон рақамларини айтинг.

1. Ўт ўчириш хизмати 01.
2. Милиция 02.
3. Тез тиббий ёрдам 03.
4. Газ хизмати 04.

V. Ёнғин асосан қандай сабабларга кўра содир бўлиши мумкин?

1. Электр сим ва тармоқларнинг ночорлигидан.
2. Иситиш печларидан нотўғри фойдаланиш ёки уларнинг носозлигидан.
3. Оловдан эҳтиётсизлик билан фойдаланиш.
4. Ёш болаларнинг олов ўйнашларидан.

VI. Хонадонингизда ёнғин чиқмаслиги учун қандай талабларга риоя этиш керак?

1. Барча электр сим ва тармоқларни соз ҳолларда сақлаш.
2. Ишлаб турган иситиш печларини назоратсиз қолдирмаслик.
3. Турли хилдаги электр маиший асбобларини ёқик ҳолда қолдирмаслик.
4. Ёш болаларни гугурт ўйнамаслиги ва уларни уйда ёлғиз қолдирмаслик ва ҳоказо.

VII. Ҳазон, ахлат ва тераклар момигини ёқиш нималарга олиб келиши мумкин ва қандай зарари бор?

1. Атроф-муҳит заҳарланади.
2. Инсон организми учун зарарли.
3. Назорат йўқлиги сабабли ён атрофдаги дарахт, бино иншоотларига ўтиб кетиши мумкин.
4. Ёш болалар оловни беҳосдан босиб олиб, куйиб тан жароҳати олишлари мумкин.

Мен Руқия опанинг мақоласини ўқидим. Мақола адабиёт фанига қизиқиш ҳақида ёзилган экан. Тўғри, мен ҳам бу фанни севаман. Бизга адабиёт фанидан Зебинисо опа сабоқ берадилар. У киши хушмуомала ўқитувчилар. Мен у кишининг ўта зийрак эканликларига қойил қоламан ва мен ҳам муаллимамизга ўхшагим келади. Мен адабиёт китобимиздан ташқари турли бадиий китобларни ҳам ўқийман.

Руқия опа келажакда муаллима бўлмоқчи эканлар. Менинг ҳам ниятим шундай. Мен Руқия опага келгуси ишларида улкан зафарлар тилаб, келажакдаги орзуларига етишишларини истаб қоламан.

**Нафиса ҲАМРОЕВА,
Бухоро вилояти, Гиждувон
туманидаги 25-умумий ўрта
таълим мактабининг 5-«А» синф
ўқувчиси.**

Ассалому алайкум «Тонг юлдузи» газетаси!

«Қулоғингга гапим бор» саҳифангидеги «Мен ўғри эмасман» мақолангни ўқиб жудаям таъсирланиб кетдим.

Эй, Жамшиднинг дўстлари, Камола! Нега сиз ўз кўзингиз билан кўр-

маган нарсангизга тўхмат қиласизлар? Жамшиднинг ойиси «версачи» олиб бераман деган бўлса, у ўғри бўлаверадими? Нега уни шим ва туфли ўғирлагансан деб қоралайсизлар?

Сен хафа бўлма Жамшид! Отанг боши берк кўчага кириб қолган бўлса, сен айбдор бўлмайсан.

**Мурод ТУРСУНОВ,
Тошкент шаҳар, Юнусобод
туманидаги 105-мактабнинг 6-«А»
синф ўқувчиси.**

Жамшиднинг синфдоши нега унга тўхмат қилди? Нега Камола Жамшидни бу ўғирликда айблади. Жамшиднинг отаси ёмон иш қилиб қамалган бўлса ўғлида нима гуноҳ? Директор ҳам ўзи кўрмай Камоланинг гапига ишонди.

Мен бу ерда директорни ва Камола-ни айбдор деб биламан. Камола Жамшидга тўхмат қилмаслиги керак эди. Чунки тўхмат қилиш жуда ёмон одат.

**Руслан САМАНДРОВ,
Юнусобод туманидаги
Абу Али Ибн Сино номли
мактабнинг 6-«А» синф ўқувчиси.**

Ассалому алайкум, «Тонг юлдузи» газетаси ходимлари!

Мен бу газетанинг ҳар бир сонини қолдирмай ўқиб бораман. Ўтган сонларнинг бирида «Шаҳарлик қизларга ҳа-

Акс-садо

вас қилардим», деган мақолани ўқиб чиқдим. Ва менда ҳам «Шаҳарлик қизларнинг ҳаммаси кеккайган бўларканда», деган фикр пайдо бўлди.

Бир куни уйимизга Навоий шаҳридан холам келдилар ва бизнинг уйимизда бир неча кун меҳмон бўлдилар. Улар кетаётганларида мени ҳам олиб кетишларини, бахонада Навоий шаҳрини кўриб келишимни айтдилар. Нима қилишни билмай, иккиланиб турганимда ойимлар, — «Бор, боравер, таътил вақтида холагнинг қизлари билан бир шаҳарни томоша қилиб келасан, — дедилар. Шундай қилиб, биз Навоийга қараб йўл олдик. Биз холамнинг уйларида етиб келганимизда кун пешиндан оққан эди. Биз бироз дам олдик. Шунда холам энди қизлар билан бир шаҳарни томоша қилиб келинлар-чи, дедилар. Мен холамнинг қизлари билан ташқарига чиқдик. Лекин менинг кўнглимнинг аллақаери гаш бўлаверар эди. Биз кўп қизлар билан суҳбатлашдик. Лекин уларнинг ораларидан «Кеккайган қиз»ни топа олмадим. Шундай қилиб, менинг шаҳарлик қизларга муносабатим ўзгарди. Ахир шаҳарлик қизларнинг ҳаммаси

ҳам унақа бўлавермас экан-да.

**Рухсора ШОДМОНОВА,
Бухоро вилояти,
Гиждувон туманидаги
49-ўрта мактабнинг
7-синф ўқувчиси.**

Салом, ҳурматли тахририят ходимлари!

Сизларнинг 1999 йил, 12 январь сониди «Пала партишликдан бездик» деб номланган мақолангизни ўқиб чиқдик. Бу мақола бизнинг мактабимизда атрофлича ўрганиб чиқилиб, сизнинг баён этган танқидингга навбатдан ташқари педагогик кенгаш ўтказдик ва йўл қўйилган камчиликларни бартараф қилиш ҳақида муҳокама қилдик. Мактабимиздан имтиёзли таътилга чиққан инглиз тили ўқитувчиси Х. Хамитова шу йилнинг 1-февралидан ишга тушди.

Чет тили дарсларининг жадвалдаги ҳисобига дарсларда пала партишлик бўлганлигини ҳисобга олиниб, йўл қўйган хатоимиздан тўғри хулоса чиқарган ҳолда бундан кейин инглиз тили ва бошқа фанларни тўлиқ бўлишини таъминлайман.

**А. АЗИЗОВ, Андижон
вилоятидаги
2-ўрта мактабнинг директори.**

СПОРТ БИЛАН СОҒЛОМ ҲАМ!

Тошкент шаҳар халқ таълими бўлими бошқармаси бошлиғи Ҳамидулла Каюмович Йўлдошев ҳузурлари-га вақтли етиб бордик. Ахир «вақтли туриб бошланган иш хайрли бўлади», деб бежиз айтмаганлар-да! У киши бизни дўстона кутиб олдилар. Юзларидан ва кўзларидан устозларимизга хос болажон меҳр ёғилиб турибди. У киши мамлакатимиз болаларининг спорт билан қай даражада машғул эканликлари ҳақида билиш истагида келганимизни айтдик.

— «Тонг юлдузи» данман, денг? Ҳавас қилса арзигулик яхши газета. Аммо-лекин спорт мавзусини танлаб яхши иш қилибсиз, ўғлим. Ўтган йили шаҳримиздаги мактаблардан бирида обуна масаласи чатоқлигини эшитган заҳотиёқ, телефон қилиб: «Болалар ўз газеталарини ўқишмаса, маънавий камолот ҳақида қандай гап бўлиши мумкин?», дея танбеҳ берган эдим. Шундан кейин ўша мактабда бирваракайга 100 нафар ўқувчи сеvimли газетамизга обуна бўлишди.

— Ҳамидулла ака, Ватан остонадан бошланади, дейишади. Мен бу иборага озгина ўзгартириш киритиб, спорт болаликдан бошланади, демокчи эдим. Сиз бу ўзгартиришга қандай қарайсиз?

— Дарҳақиқат, моҳир спортчи бўлишни истаган ҳар бир бола ихтисослашган спорт мактабларига қатнаши лозим. Ахир «уста кўрмаган шогирд ҳар мақомга йўрғалар» деганлар. Спорт бўйича кўникмалар ҳосил қилмаган ўқувчи мақсадига эришиши қийин.

— Сизни ҳам, ёшлигингизда спорт билан шуғулланган дейишади...

— Ҳозир ҳам спортчиман. Кундалик бадан-тарбияни қанда қилмайман. Болалигимдан спортнинг гимнастика тури билан шуғулланаман. Ана шу қизиқишим туфайли физкультура институтида (ҳозир олийгоҳ дейишади) ўқидим. Спортчи мураббий дипломи билан шаҳримиздаги

41-мактабда жисмоний маданиятдан сабоқ бердим. Иш фаолиятим давомида жуда кўп спорт мусобақаларида қатнашиб, фахрли ўринларни эгаллаганман. Ўзбекистон спорт терма жамоасининг аъзосиман.

— Мамлакатимиз Президентини Исрол Каримов спортни оммалаштиришга катта эътибор қаратяптилар. «Президент кубоги» теннис корти тури бўйича ўтказилган халқаро мусобақалар бунинг яна бир ёрқин далилидир. Мактабларда футбол ўйингоҳларига шунингдек, спортнинг барча турлари бўйича эътибор кучайтирилмоқда. Юртбошимиз мамлакатимиз болаларига қарата «Спорт билан соғлом ўс!» демокдалар. Соғлом авлод соғлом келажакни таъминлаши шубҳасиз.

— Гапингизга юз эллик фоиз қўшиламан!

(Кулишамиз). Халқ таълими соҳасидаги барча раҳбарлар, ҳокимликлар жонкуяр юртбошимиздан ҳар қанча ўрнатмалар арзийди.

— Биз болалар ҳаддан ташқари ҳаракатчанмиз. Айниқса, жисмоний маданият дарси бўлса — дўппимизни осмонга отамиз. «Урр-е, мазза қилиб тўп ўйнайдиган бўлдик!». Футболни-ку, қўяверасиз, баскетбол, волейбол, теннис дейишса ўзини томдан ташлагувчилар ҳам йўқ эмас. «Иложи бўлса, шу дарсни яна 2—3 соатга чўзиб беришса», дегувчилар ҳам топилади...

— Ҳар бир дарснинг меъёри бор. Меъёрни сақлай билиш керак, Элсевар ўғлим! Чунки у бузилса — интизом бузилади. Интизомсиз спортчи эса ҳеч вақт юқори натижаларга эриша олмайди.

Спортга қизиқишингиз катта, марҳамат, дарсдан ташқари пайтларда болалар ва ўсмирлар учун махсус очиб қўйилган спорт мактабларига бординг. Сидқидилдан қатнашинг. Худо омадингизни берсин!

— Албатта, интизом биринчи ўринда туриши ке-

рак. Лекин баъзи мактабларда бирор дарс бўлмай қолса, дарров болалар кўлига тўп тутқазиб қўйишади. Шу билан дарсга келмаган ўқитувчининг «айби» ёпилади. Лекин уларнинг ўйини назорат остига олинмайди. Натижада болалар ўртасидаги келишмовчилик туфайли, ўзаро муносабат бузилади, интизомга дарз кетади.

— Бу куюнчақлигингиз жуда ҳам тўғри. Ҳар бир машғул малакали мураббий томонидан назорат қилиб турилиши керак. Болаларнинг танафус пайтларида дарровда ўйингоҳга югуришлари ҳам ана шу туфайли. Ўйингоҳда белгиланган ва таклиф қилинган пайтда шуғулланиш шарт. Мен унақаларни оқламайман. Ўйин баҳона дарсга кеч қолиб келишади. Ортиқча гап сўрашга сабабчи бўлишади. Бу — ёмон одат.

— Лекин болаларимиз орасида ҳаммамиз ҳавас қиладиган, ўқишда ҳам, спортда ҳам «аканг қарағай»лар, яъни аълочилар ҳам йўқ эмас.

— Ёш спортчиларимиз эришаётган жамийки ютуқлардан хурсандмиз албатта. Бўладиган бола бошидан маълум, деб шунга айтадилар-да. Мисол учун моҳир ёш шахматчи Рустам Қосимжоновни бугунги кунда бутун дунё билади. Шуниси қувонарлики, Рустамжон ўзимизнинг 15-маҳсус спорт мактабида тарбияланган. Эришаётган ютуқларимиз фақатгина шахмат соҳасида эмас, балки спортнинг бошқа турлари бўйича ҳам талайгина: ҳозирги кунда спортнинг 100 дан ортиқ тури бўйича шаҳримиздаги мавжуд 24 та спорт мактаб бўлинмаларида В. В. Каплинский, Ю. М. Куликов, В. А. Шамсимухаммедов, Ш. Ш. Панфилеев, В. А. Лиханин каби фидойи мураббийларимиз самарали иш олиб боришяпти. Ютуқларимиз чакки эмас.

1—10 февраль кунлари шаҳримиздаги «Меҳнат резервлари» спорт жамоа комплексларида Тошкент шаҳар кенгаши ва шаҳар спорт қўмитаси билан ҳамкорликда Ўзбекистон республикаси халқ таълими вазирлиги тизимидаги вилоятларида ва пойтахт ОРБУМ, БУСМлари ўртасида республика биринчилиги мусобақаларида шаҳримиз ёш спортчилари спортнинг акробатика, бокс, қўл тўпи, гимнастика, теннис, қиличбозлик, футбол турлари бўйича умумий ҳисобда жами беш юз йигирма тўрт очко тўплаб фахрли ўринни эгалладилар. Умумжамоа ҳисобида спортнинг ўн беш тури бўйича 3 чи босқичда Акмал Икромов, Юнусобод, Собир Раҳимов туманлари ўқувчилари совринли ўринни эгалладилар.

— Мусобақа натижалари билан мен ҳам қизиқдим-да, Ҳамидулла ака, лекин Сурхандарё, Жиззах, Хоразм, Наманган, Самарқанд вилоятлари Қорақалпоғистон Республикаси эришган натижалар қониқарли кўнгилдагидек эмас экан. Улар умумий ҳисоб бўйича энг кам очко тўплаганлардан ҳисобланади.

— Мусобақа ғалвирни сувдан кўтарибди.

Лекин — мусобақа қатнашчилари ичида қорақалпоғистонликлар Бухорога кураш бўйича биринчи, оғир атлетика бўйича иккинчи; самарқандликлар енгил атлетика бўйича биринчи; наманганликлар Фарғонача кураш бўйича биринчи; хоразмликлар футбол бўйича биринчи ўринларни эгаллашди. Лекин Сурхандарё, Жиззах, Фарғона вилоятлари ёш спортчилари энг паст натижаларга эришганлар. Умумий турлар бўйича Навоий эса бошқа вилоятларнинг соясида қолиб кетибди.

— Сиз бунга қандай баҳо берар эдингиз?

— Мусобақада кимдир ғолиб чиқиши табиий ҳол, албатта. Қани энди, ҳамма вилоятларда ҳам спорт турларига бирдек аҳамият беришса! Очиғи, ўзимнинг ҳам дилимда бир оз хижиллик бор. Болаларимиз бадий гимнастика тури бўйича қатнаша олиш-

мади. Демак, унга бўлган эътиборни кучайтиришингиз зарур! Ушбу мусобақадан Улуғбек, Миробод ва Сирғали спорт мактаблари клублари энг султ фаолият кўрсатаётганликлари маълум бўлиб қолди. Улар ўз фаолиятини кучайтириши зарур. Шунингдек, фарғонача кураш ҳамда оғир атлетика турларига туртки бериш керак. Шаҳримиз ғолиблик шохсупасидан мустаҳкам ўрин олади.

— Пойтахт ёш спортчилари Осиё ўйинлари ва халқаро мусобақаларда ҳам қатнашдиларми?

— Албатта! Болалар ва ўсмирларнинг Эронда ўтказилган Осиё ўйинларида ёш спортчиларимиз мамлакатимиз жамоаси ўзагини ташкил этиб, умумжамоа ҳисобида биринчи ўринни эгалладилар. Қизларимиз ичида Ирина Барковская ва Деня Усмоновалар, ўғил болаларимиздан Алексей Рубимов ва Темур Гарсеевлар шахсий ҳисоб бўйича халқаро мусобақа ғолиби бўлдилар. Давлатимиз уларга раҳбарлик қилган тренерлар меҳнатини муносиб баҳолади: Иброҳим Имомжонов «Ўзбекистонда хизмат кўрсатган ёшлар мураббийси», Владимир Каплинский «Ўзбекистонда хизмат кўрсатган тренер», Вера Дуюнова эса 1-даражали «Соғлом авлод учун» орденига, Николай Мухаммедов «Халқлар дўстлиги» ордени олишга сазовор бўлдилар.

Ёш спортчиларимиз ва уларнинг мураббийлари эришаётган ютуқлар бизни янгидан-янги марралар сари чорламоқда.

— Янги спорт марраларини эгаллашларида омад ҳамиша Сизларга ёр бўлаверсин, Ҳамидулла ака!

ЭЛСЕВАР.

Соғ юрак — тоғ юрак

Болалар, «Осиё қоплони» номини олган тошкентлик спортчи — кикбоксинг бўйича жаҳон чемпиони Акмал Зокировни танийсиз-а?

Акмал акангиз имкониятлардан тўла баҳра олган ўзбек спортининг байроқдорларидан ҳисобланади.

У сиздек вақтида спорт билан жиддий шуғулланган. Ўқишни битириб эса ўша пайтларда республикамызда кенг ривожланиб келаётган шарқ яккакурашининг каратэ ва таэквондо турлари, шунингдек боксга қизиқди. Аммо ушбу спорт турларида қўл ва оёқ ҳаракатларининг чегаралангани учун улардан қониқмади. Тошкентдаги «Биллур» клубида кикбоксинглар машғулот ўтказишгаётганини эшитиб, ўйинларни томоша қилди ва «мана, кўнглимдаги спорт турини топдим», дея қалбига илиқлик югурди.

Дарҳақиқат, кикбоксинг муҳлислар учун ҳам қизиқарли ва шиддатли спорт турларидан бири бўлиб, айтишларича, 70-йилларнинг бошларида бокс кучлими ёки каратэ деган баҳслар кучайганлиги сабабли ҳар иккала турнинг уйғунлашуви сабабли кикбоксинг келиб чиққанлиги тўрисида маълумот бор.

Кикбоксинг бўйича илк жаҳон чемпионати 1974 йилда ўтказилган бўлса охириги чемпионатда 80 га яқин давлат вакиллари иштирок этганлиги ушбу спорт турининг тез ривожланиб бораётганлигидан далолат беради.

Спортчимиз 1993 йилдан бошлаб 54 килограмм вазнда дунё мусобақаларида иштирок

этмоқда. У рингда чаққон ва енгил ҳаракатлар қилганлиги учун 1995 йилда хорижда «Осиё қоплони» бўлиб танилди. У «Биллур» клубига асос солган бокс ва кикбоксинг бўйича Осиё чемпиони, спорт устаси, доимий мураббийси Ботир Зокировнинг ўғитларидан миннатдор.

Акмалнинг машаққатли машғулотлар эвазига кикбоксинг рингида эришган ғалабалари ҳам салмоқлидир. У ҳаваскорлар ва профессионаллар ўртасида икки марта Осиё чемпиони, 1996 йилда Чехияда бўлиб ўтган жаҳон чемпионатининг ғолиби ҳисобланади. 1995 йилда Киевда, 1997 йил-

да Польшада бўлиб ўтган курраи замин биринчилигида кумуш нишонни қўлга киритган бўлса, 1997 йилда Хорватия

да WACO русуми бўйича ўтказилган жаҳон, 1998 йили Туркияда ўтган Европа очик чемпионатида бронза медалларининг соҳиби бўлган.

Энг муҳими, Акмал акангиз нуфузли мусобақаларда қатнашиш билан бирга мана беш йилдирки, мураббий сифатида болажонларга кикбоксинг бўйича сабоқ бериб, ушбу спорт сирлари, ўзининг бой тажриба-маҳоратини ўргатиб келади.

— Кейинги пайтларда ёшлар ўртасида кикбоксингга қизиқиш

ортиб бормоқда. Бу демак, келгусида юртимиздан яна кўплаб чемпионлар етишиб чиқади, муносиб ўринбосарларимиз юзага келади, деган гапдир. Жумладан, ҳозир бизнинг «Биллур» клубимизда 10 та гуруҳда 250 га яқин ўсмирлар кикбоксинг билан шуғулланишаётган бўлса, ўзим иккита гуруҳдаги болаларга маҳорат сирларини ўргатайпман, — дейди Акмалжон. Шукрки, З. Бўриев, Т. Муҳаммаджонов, А. Акромов, Р. Қамбаров, Х. Сатторов, А. Абдуллаев каби 1979—80 йилларда туғилган шогирдларим жаҳон, МДХ ва халқаро доиралардаги кўплаб мусобақаларда ғолиб бўлишяпти.

Биз Акмалжоннинг келгусидаги фаолиятига омад ва ютуқлар тилаб қоламиз. Унинг омади, ютуқлари-юртимиз фахри, юртдошларимиз гуруридир.

Дилшод ИСРОИЛОВ.

Орзуга айб йўқ

РАҚҚОСА БЎЛМОҚЧИМИЗ

Болалик беғуборлик, деб кексаларимиз бекорга айтишмаган экан. Айниқса бошлангич синфларда ўқиб юрган пайтларимда гоҳ у касбни, гоҳ бу касбни севиб қолар, катта бўлсам албатта шундай бўлардим, деб орзу қилардим. Айниқса мен болалигимдан врач бўлишни севар, шунинг учун кўғирчоқларимни ўзимча «дори» бериб, «укол» қилиб, «даволар» эдим. Ахир кўғирчоқ жонсиз бўлса, у қанақасига касал бўлади, деган ҳаёл асло келмасди. Чунки кўғирчоқлар ҳам ўзимизга ўхшаган, деб ўйлар эканман-да. Бунинг сабаби бир кун қорним оғриб қолди. Онам врач чақирган эдилар, у келиб менга чой қошиқда қандайдир дори ичкизди ва укол қилиб кетган эди, кўп ўтмай қорнимнинг оғриғи қолиб, соғайиб кетган эдим. Шундан кейин кўғирчоқларимни ўзим «даволайдиган» бўлиб қолган эдим.

Мана ўшанга ҳам анча йил бўлди. Мана ҳозир олтинчи синфда ўқияпман. Аввалги, врач бўлиш орзуси аста секин, сўниб, санъатга бўлган ихлосим орта бошлади. Чунки киши катта бўлгач, унинг ақли, атроф муҳитни ўрганиши ҳам ўзгарар экан. Мен энди раққоса бўлишни орзу қилиб қолдим. Энди бу орзуйимдан қайтмасам керак. Негаки, синфимиздаги Феруза Исмаилова, Шахноза Тўйчибоева, Гулбаҳор Одилова, Шахноза Амировалар анчадан буён мактабимизда ташкил этилган ёш раққосалар тўғара-

гига қатнашиб, мени ҳам шу тўғаракка қатнашимизга сабабчи бўлишди. Ҳозир биз Манзура опа раҳбарлигида «Тановор», «Лазги», «Дутор баёти» сингари куйларга рақсга тушишни ўрганиб олдик. Анави телевизорда тез-тез чиқиб турадиган кўшиқчи борку, Дониёр Тошмухамедов, ана шунинг «Ёшгина эрдинг» деган кўшиғига биз шунақаям ўйнаймизки, бошқа синфдаги қизлар ҳам ҳавас билан томоша қилишади.

— Сизлар Бўстонлиқнинг ажойиб раққосалари бўлишларинг керак, — дейдилар мактабимиз директори Абдурасул ака Холматов бизнинг рақсаримизни мароқ билан тамоша қилар эканлар, — ахир бизнинг тумандан кўзга кўринарлироқ раққоса чиққан эмас. Шунинг учун сизлар Мукаррам Тўғунбоева, Галия Измаилова, Кундуз Миркаримова, Дилором Шерова сингари ўзбек раққосалик санъатининг намаёндалари ўрнини босишларинг керак. Шунинг учун сизлар бу санъат турини пухта ўрганинглар.

Ҳа, биз албатта раққоса бўламиз. Бунинг учун мактабимизда барча шароитлар яратилган. Аммо бир нарсани кўп ўйлантириб қўйяпти. Нега дейсизми? Қишлоғимизда кўпгина йигит-қизлар ўрта мактабни тугатганларидан кейин ишсиз бўлиб қолишяпти. Ахир бу ерда завод-фабрика бўлмаса, йигит-қизлар шундан Тошкентга ва бошқа жойларга бориб,

иш қидириб юришса яхши эмас-да. Бу ҳақда мен ота-оналарим, ўқитувчиларимиз ўртасида бўлган суҳбатлардан эшитиб, билиб оляпман. Мени мана шу жумбоқ баъзан бошимни қотиради. Шунинг учун ойимлардан «Туманимизда ҳим фабрика борку» десам, «Биласанми қизим, фабрика анчадан буён ишламай, ишчилари қаёққа боришларини билмай бошлари гаранг бўлиб юришибди», дедилар. Бундай қараганда ростданам иш жойи бўлмаса, ёмон-да. Чунки ҳа демай мактабимиздан ҳам анчагина йигит-қизлар ўқишни тугатиб ҳаётга йўлланма оладилар. Ўқишга кирганларику, бир нави ўқиб кетадилар. Ўқишга кирмай ишламоқчи бўлганлар қаерда ишлайдилар, ким бўлиб, деган савол ҳар ҳолда туманимиздаги раҳбарларни ўйлантираётган, бунга тегишли чора тадбир кўраётган бўлишлари мумкин. Бу бизга номаълум. Чунки биз ўқувчимиз. Ўқувчи бўлганда ҳам, раққоса бўлиш орзусида юрган ёшлармиз. Тумандаги бунақа муаммолар билан ҳозирча раҳбарларимиз бош қотиришса ёмон бўлмайди.

Дилором АБДУЛАЗИМОВА,
Тошкент вилояти,
Бўстонлиқ туманидаги
12-ўрта мактабнинг 6-«Г»
синф ўқувчиси.
Уюштирувчи
Маҳмуд ИБРОҲИМОВ.

БИЗНИНГ ТЎҒАРАК

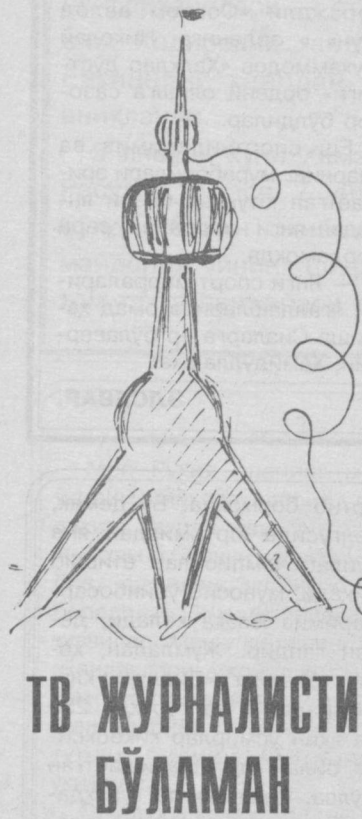
Ўқув йилининг бошида «Ёш қаламкашлар» тўғараги иш бошлади. Унга мактабимизнинг энг иқтидорли, шоиртабиат, адабиётга қизиқувчи ўқувчилари жалб қилинди.

Мактабимизда қандай тадбир бўлмасин бизнинг тўғарак аъзолари бошқош. Улардан Асалоӣ Ўролова, Нигора Наврӯзова, Моҳия Усмонова, Дилбар Холдоровалар шулар жумласидандир. Уларнинг шеър, хикоялари Республика газетала-

рида чоп этила бошлади. Бундан биз беҳад қувонапмиз. Уларнинг орасидан таниқли журналистлар, эл эъзозлаган шоир-шоиралар, ёзувчи-ю драматурглар етишиб чиқса ажабмас.

Бизга адабиётни севишимизда бор билимларини аямаётган меҳрибон устозимиз Иззатулла ака Ғазнаевдан беҳад миннатдоримиз.

Гулбаҳор ЁРБЕКОВА,
Самарқанд вилояти,
Кўшработ туманидаги
55-мактабнинг 9-«А» синф
ўқувчиси.

ТВ ЖУРНАЛИСТИ
БЎЛАМАН

Биз ёш мухбирлар мактабимиз қошидаги «Ёш мухбир» тўғарагига қатнашамиз. Рост биз телевидения орқали кўрсатувларни кўра-миз. Радиодан эшиттиришлар эшитамиз. Биз уларнинг гарчи кўрмасакда қандай яратилиш машаққатларини ҳис этамиз. Тўғарагимиз раҳбари билан бирга вилоят телерадиокомпаниясига сафар қилдик. У ерда хориж хабарлари шарҳловчиси Ш. Ўразалиев, монтажчилар, операторлар ва режиссёрлар билан танишдик. Жиззах ТВ радио компаниясини-

нг диктори Мамлакат Умаровага ўзимизни қизитирган саволлардан айримларини бердик. Студияда эса телевидениенинг муҳбири «ДД» кўрсатувининг тўла муаллифи Тўра Тўраевич янги кўрсатув учун тайёргарлик кўраётган экан. Тасвирга олиш жараёни ҳам осон кеч-

мади. Умуман кимлар билан танишган бўлсак уларнинг ишлари анча мураккаб ва билим талаб эканлигини англадик. Лекин шундай бўлсада биз мухбир бўлишдан қайтмаймиз. Бундай иш олиб бориш жуда ёқади. Худо хоҳласа бизга мен ҳам катта бўлганимда Халқ севадиган мухбир бўламан.

Комила ТУРСУНОВА,
Жиззах шаҳридаги
шаҳар «Ёш ижодкорлар»
уйининг «Ёш мухбир»
тўғараги аъзоси.

Тошкентдаги телекўрсатувлар минорасининг баландлиги ёзда қанча бўлади?

Маълумки, Тошкент минорасининг баландлиги 300 метр. Лекин 100 метрлик металл стержень 1 даража иситилганда 1 мм га ўзаяди. Иккинчи томондан Тошкентда ҳарорат йил давомида ўзгариб туради. Шу сабабдан металл ҳароратининг 150С дан 650С гача қизишини ҳисобга олсак, Тошкент минорасининг баландлиги тахминан 15 см га ўзгариб туради.

«Қизим Наргиза, сендан умидим катта», дейди бастакор Султон Анваров.

ФУТБОЛ

Энг яхши ўйин,
Бизларда футбол.

Битта ўйинда,
Урдим тўртта гол.

Дўстларим мендан,
Қувонишди хўп.

Дадам келтирди,
Битта янги тўп.

МАҚТАНЧОҚ

Мақтанчоқ бола,
Бор синфимизда.
Исмин билсам ҳам
Айтмайман сизга.

Нима деса дер,
Мақтов сўз билан.

Бизлар кўрмадик,
Барин кўз билан.

Болалар уни,
Дейди мақтанчоқ.
Мен ҳам у билан,
Бўлмадим ўртоқ.

Фурқат ДЎСТМУҲАМЕДОВ,
Қашқадарё вилояти
Қамаши туманидаги
А. Навоий
номли мактабнинг 10-синф
ўқувчиси.

Кеча жаҳон аҳли буюк бобокалонимиз, шоир ва давлат арбоби
Заҳириддин Муҳаммад БОБУР таваллуд топган кунни нишонлади

БОБУР

ЎЗБЕК КИНО САНЪАТИНИНГ АСОСЧИСИ

ЁКИ

ШОҲ БОБУРНИНГ ИНСОНЯТГА БУЮК ТУҲФАСИ

Интиҳосига етиб бораётган асримизни кимдир космос, кимдир информатика, кимдир кино асри деб атамоқда.

Ҳақиқатан ҳам кино XX аср мўъжизасидир. У санъатлар ичида энг навқирон, умрбоқий ва буюгидир.

Авлодларимиз тарихий воқеаларни, жангу жадални, табиат кўринишларини, шахсларнинг ўзаро муносабатларини, ҳатто шахсий ҳаёт лавҳаларини қўлёзмаларда тасвирлаб қолдиришга интилиб келганликлари бизга маълум. Зеро, биз аجدодларимиз тарихини, миллатнинг тақдирини, ўтган кунларни халқ оғзаки ижоди, тарихий манбалар, китоблар, тасвирий санъат, миниатюра орқали кўриб, эшитиб, ўқиб тасаввурга эга бўламиз. Зеро, уларнинг ҳар бирида ахборот бор. Шарқда хужжатли асарларни

ёзишга интилиш кучли ва анъанавий ҳол бўлган. Турон халқлари авлодларига имкон қадар ўтаётган кунларининг сабоғи-сарҳисоби учун қулайлик яратганлар. Амир Темурнинг “Темур тузуклари”, Шарофиддин Али Яздийнинг “Зафарнома”си, сизга тенгдош вақтида, 12 ёшида, тахтга чиққан Заҳириддин Муҳаммад Бобурнинг “Бобурнома”си, Гулбаданбегимнинг “Хумоюннома”си каби кўплаб манбаларни қайд этиш мумкин.

Бу ўринда “Бобурнома”нинг илмий, бадиий қиммати нақадар катта. У адабиёт талабларига жавоб бериши, тарихчи, географ, табиатшуносларга манба сифатида хизмат қилиши билан бирга, телевидение ва хужжатли кинонинг эстетикасига ижобий таъсир кўрсатиши мумкин: “...Фарғона вилоятининг гирдо-гирди тоғ-

ларида яхши яйловлари бор. Тобулғу йиғочи бу тоғларда бор, ўзга ҳеч ерда бўлмас. Тобулғу бир йиғочедир, пўсти қизил, асо қилурлар, қамчи дастаси ҳам қилурлар, қушларга қафас қилурлар. Тарош қилиб тиргаз қилурлар, хейли яхши йиғочдир. Табарруклик била йироқ ерларга элтарлар”.

Вилоятнинг табиати, иклими, географияси, хом ашёси, ундан тайёрланадиган маҳсулот, тайёрланган анжомнинг аҳамияти таърифдаги узвийлик, эътибор, кичик деталларни ҳам назардан қолдирмаслик, батафсил асосли баён ёки махсус бўлимларга бўлиниб, ҳар бир нарсанинг тасниф қилиниши ҳам телевидение, умуман экран қонун қоидаларига мос келади. Яна бир мисол: “(Умаршайхга берилаётган таъриф) паст бўйлик, тегир-

ма соқоллик, куба юзлик, танбал киши. Тўнни бисёр тор кияр эди... Киймоқта ва емоқта бетакаллуф эди...”. Кишининг ташқи қиёфаси, ички дунёси, характери, маданияти қисқа, лўнда, аниқ жумлалар билан ифодаланиши ҳам беихтиёр сценарий матнларини эслатади.

Заҳириддин Муҳаммад Бобурнинг қизиқишидан ташқари, фикрларини исботлаши, ўзига хос услубда таърифлаши, тасвирлаган лавҳаларида наср қонуниятлари ҳисобга олинган. “Хурмо панири андоқ бўлурким, шох ва баргининг чиқарери панирдек оқ бўладур. Бу оқ панирдекдин шох ва барг чиқадур. Шох ва барг узоғон сойи барги сабзроқ бўладур. Бу оқ нимани хурмонинг панири дерлар. Тавредир, ямон эмас. Ул ёнғоқнинг ўл мағзиға хейли ўхшар.

Ушбу панири бўлур ерни захм қиладурлар... ул захмдин ҳар сув келса, бу хурмо баргининг усти била оқадур, баргини кўзанинг оғзига кўюб, кўзани дарахтқа боғлаб-турлар, ул захмдин ҳар сувким ҳосил бўлса, кўзада йиғиладур”.

Матнни ўқиш жараёнида кишининг кўз ўнгида баланд хурмо дарахти, куртаклари бодраб турган шох ва барглар гавдаланади. Хурмонинг пишиб етилган пайтию шарбатининг кўзага “чак-чак” томиши. Бу матнни бугунги кунда хужжатли кинонинг сценарийси ё монтаж қоғозига қуйидагича тушириш мумкин.

1. Умумий план... Хурмо дарахти.
2. Ўрта план... ПНР. шоҳи, барги, оқ куртаги.
3. Йирик план... куртаклар.
4. Йирик план... томчилар.
5. Ўрта план... куртадаги томчининг кўзага тушиши.
6. Умумий план... ПНР. Хурмо дарахти.

Ушбу мисолда мумтоз асарнинг бир лавҳасида хужжатли экран асари сценарийси ё монтаж варақасига айнан мос келганини кўрамиз. Асар давомида кўплаб бу каби жумлаларни (эпизодларни) топиш мумкин.

Ота-боболаримиз элни ахборот билан таъминлашга, содир бўлаётган воқеалардан қўпчилиكنинг воқиф бўлишига жиддий аҳамият берганлар. “Бобурнома”нинг фазилатларидан бири ҳам шундаки, унда буюк шоир, ўткир заковатли шоҳ ўз даври, замондошлари ҳақида улар иштирок этган воқеалар ҳақида кенг ахборот беради. Айни бир вақтда муаллиф ижоди насрий асарларга хос бўлган бадиийлик даражасига кўтарилади. У муайян шахсга ўз асарининг

талаблари даражасида таъриф бериш билан бир қаторда ҳазил-мutoйиба, киноя ила ҳикоянинг таъсирчанлигини оширади. Кейинчалик хужжатли қиссалар, кинотелефильмлар яратишда ҳам худди шу ҳолга аҳамият берилди.

Созанда Хусайн Удий сози таратган куйдан завқ олган Бобур бу шахснинг табиати ҳақида ҳам мулоҳаза қилади, айтиб бир вақтда Шайбонийхоннинг унга бўлган муносабатини айтиб ўтади. Икки шахс ҳақида ахборот бериб якун ҳам ясайди:

“Яна Хусайн Удий эди. Удни мазалиқ чолиб, мазалиқ нималар айтур эди. Уднинг торларини якка чалиб бу чолибтур. Айби бу эдики, бисёр ноз била чолур эди. Шайбонийхон бир навбат соз буюрар, такаллуф қилиб ҳам ёмон чолур, ҳам ўз созини келтурмай, ярамас соз келтурур. Шайбонийхон фаҳмлар. Буюрурким, суҳбатда - ўқ ғалаба гарданилар урарлар. Шайбонийхоннинг оламда бир яхши ишиким, бор будур, филвоқи, ҳўб бўлур. Ушмундоқ, нозик мардакларга мундин кўпрак сазо керак.

Кўриниб турибдики, муаллиф тарихий-бадиий асар руҳидан келиб чиқиб, муайян санъаткорга таъриф ҳам беради. Унинг табиати нозик эканини билдиради ва адоватда бўлган Шайбонийхон шаънига кинояли сўз айтади.

Бу каби мисолларни “Бобурнома”дан кўплаб келтиришимиз мумкин. З.М.Бобурнинг биз авлодларга мерос қолдирган беминнат инъомлари - назму насрдаги ижодлари тарихчи, давлат арбоби, саркарда асарларини ўрганиш олдимиздаги энг хайрли ва улуғ вазифадир.

Маҳлиё МИРСОАТОВА,
тадқиқотчи-санъатшунос.

НАВОИЙ ВИЛОЯТИНИНГ БОЛАЛАРИГА - ЯНГИ КОМПЬЮТЕРЛАР

Навоий вилояти меҳнаткашлари билан америкалик мутахассислар ўзаро ҳамкорликда иш олиб бораётганидан хабардормиз. Бу фаолият айниқса, олтин қазиб чиқариш ва уни қайта ишлаш саноати соҳасида ўз самараларини бермоқда.

Навоийликлар ўз вилояти номи билан ҳам фахрланишга ҳақли. Кунни кеча, Алишер Навоий таваллудининг 558 йиллиги арафасида Ўзбекистон халқ таълими вазирлиги ва "Амероз-Индастриз" ўзбек-америка қўшма корхонаси вилоят ўқувчиларига замонавий компьютерлар туркумини совға қилди. Бу "ақлли техника" намуналари Навоий шаҳридаги 1-гимназия, Нурота ва Хатирчи туманларидаги 2 та мактаб ҳамда Зарафшон, Томди, Конимех туманларидаги умумтаълим мактабларига тақдим этилди.

Ҳа, кончилар ва чорвадорларнинг фарзандлари ҳам тоғда ё чўлда яшаётган бўлсалар-да, тошкентлик ёки нью-йорклик ўқувчиларда бор имкониятлардан бирига эга бўлишди.

Яна баҳор келди... Бугун ҳам тонг сахардан ёмғир томчилай бошлади. Ҳавонинг авзоига қараганда, ҳали-вери тинадиганга ўхшамайди, аммо бу еру-қўкни толиқтирадиган эзма ёмғир эмас, кўклар нафасининг қанотига осилиб келган илиқ томчилар эди.

Дилфуза деразадан ҳовлини томоша қиларди. Ҳиёбон четидаги терак шохлари баҳор ёмғирининг жонбахш куйига маст бўлиб, мулойим чақаларди. Намхуш ҳавода қиш уйқусини тарк этган тупроқнинг майин иси охиста қанот қоқди. Шўх оқаётган ариқча қирғоғида эндигина оламга келиб, кўз очган майсалар атрофда рўй бераётган воқеаларга ҳайратланиб тикилади.

Қизиқ, кунни кеча ўрик шохлари қизариб турар, бутуқларда яккам-дуккам гуллар очилган эди. Ҳозир бўлса бутун дарахт оппоқ рўмол ўраб олганга ўхшар, ўрик новдаларидаги гуллар нуқрадай порлаб, йилининг қалбини ларзага солиб юборадиган даражада сукутбахш афсонавий манзара касб этган.

Чор-атроф осуда. Кундалик

Лавҳа

БАҲОРНИНГ ТУҒИЛИШИ

югур-югурлардан, қувончу ташвишлардан толиққан кишилар ором олардилар. Ором олардилар-у, мана шу эртақ каби гўзал бир манзарани томоша қилишдан, мана шу муқаддас бир воқеани - гулларнинг очилишию баҳорнинг туғилишига гувоҳ бўлишдан бебаҳра қолаётганларини билмайдилар.

Енгил, жуда сокин шабада келди. У энди туғилаётган гул фаслини ҳуркитиб юборишдан чўчигандек ўрик новдаларини оҳиста сийпалаб ўтди. Дилфуза ўрик гулбарглари-нинг ерга учиб урилишига қулоқ солиб тураркан, тўсатдан қулоғига алланечук, унутлаган, аммо қадрдон бир садо эшитилгандай бўлди. Бу товуш фалақдан - осмон томондан келар эди. Дилфуза бир зум бошини кўтариб қаради-ю ҳаяжонда энтикиб пичирлади.

- Турна, турналар учаяпти!

Ҳа, ҳақиқатан ҳам баланд осмонда ипга тизилгандай арғамчи солиб турналар учибарди.

Ёмғир аллақачон тинган, осмонда нишолдадек кўпирган оппоқ булутлар эринчоқлик билан сузарди. Шу

қадар осуда, шу қадар бир сукунат чўкканки, киши қаттиқроқ нафас олишга ҳам ийманади. Фақат асаларилар, тиллакўнғизлар, яна аллақандай эрка мавжудотлар бир маромда гувиллайди. Аллақерда куйиб-ёниб булбул нола қиларди. Аммо бу нолалар олам сукунاتини бузмайди. Аксинча, янаям чуқурлаштиради, унга собит бир куч бахш этаётганга ўхшайди.

Дилфузанинг томоғига илиқ, роҳатбахш бир нарса тиқилди, кўзига ёш қуйилиб келди. Баъзан одам ўзини бахтиёр ҳис этиши учун кўп нарса керак эмас.

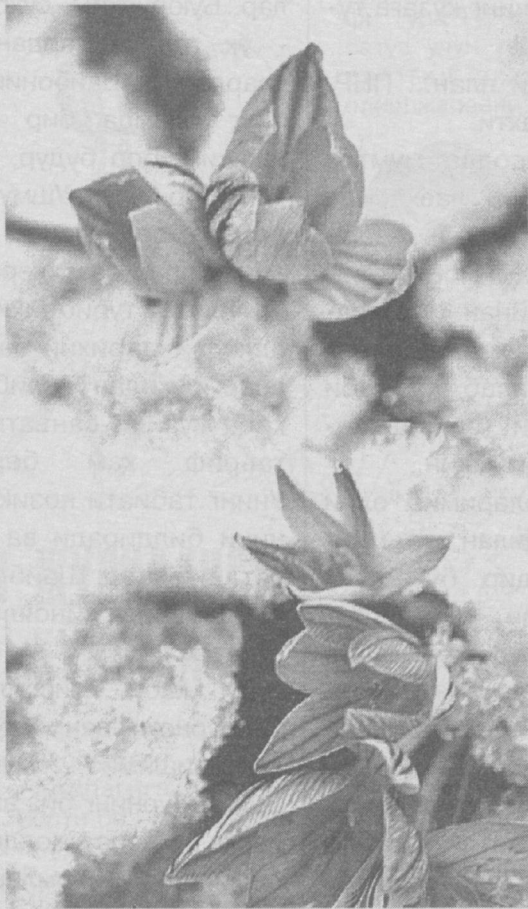
Дилфуза уфққа туташиб кетган мана шу ям-яшил оламга, покиза булутлар вазмин сузиб юрган осмонга тикиларкан, ўзининг қалби ҳам бирдан каттайиб кетгандек, вужудида қудратли куй уйғонгандай бўлди.

Мана шу афсонавий манзарани тасвирлаш истаги туғилди. Ва шуни бажаришга киришди.

Бугун сен бахтиёр одамсан, тагин нима керак сенга, Дилфуза!

Камола ОРТИҚБОЕВА.

НАВБАҲОРНИНГ ИЛИҚ НАФАСИ

ёқни гулларга буркайди.

Шундай серзавқ кунларда бизлар ҳам қараб турмай меҳнат қилишимиз лозим: дарахтларни оқлаб, тагини юмшатишимиз, куздан қолган ҳазонларни тўплашимиз керак. Лекин тўпланган ҳазонлар, ҳас-чўпларни ёқиб юбормасдан, балки

уларни чуқурчаларга ташлаб қўйилса, ер озикланади ҳам атроф ораста бўлади. Шунда табиат ҳам тобора гўзаллашиб боради. Далаларда ҳам ишлар бошланиб кетди: ариқ-завурларни тозалаш ишлари қизғин. Мактаб ўқувчилари ҳам бу ишларга қарашиб, катталарга кўмаклашмоқда. Утинхоналар, оғилхоналар ва товуқлар катакларида тўпланиб қолган чиқитларни болалар дала-дашларга чиқариб ташлашмоқда. Тадбиркор қишлоқ болалари эса аллақачон терак, тол ва атиргул новдаларидан қаламчалар қирқиб, кумга экиб қўйишган.

Дугоналарим кузда устига пленка ёпиб қўйган ўсмалар қуёшга талпиниб селкилаб қолди. Одатдагидай, яна юртимизда Наврўз тараддуи бошланди.

Қувончингиз, янги ғайратингиз - навбахорингиз кутлуғ бўлсин, азизлар!

**Баҳор уйғотди ерни,
Хурсанд айлади элни,
Илиқ шабада елар,
Гуллар нафаси келар...
Боғлар тушида - гулзор,
Капалаклар - беозор.
Мажнунтоллар - ҳалинчак
Очилибди бойчечак!**

**Ирода ТОЖИЕВА,
Тошкентдаги 219-мактабнинг
9 - "Б" синф ўқувчиси.**

Эҳтиром

ЎҚИТУВЧИМ - МЕНИНГ ФАҲРИМ

Биз бу йил битирувчи синф ўқувчиларимиз. Яқинда ҳаммамиз ҳар хил лицейларга, коллежларга тарақаб кетамиз, шунинг учун ҳам мен устозим ҳақида ўз фикримни ёзаяпман.

Муяссар Жамолова менинг сеvimли ўқитувчим ва синф раҳбаримиз. У шахримиздаги 106-мактабда 30 йилдан бери она тили ва адабиёт фанларидан дарс бериб келмоқдалар. Улар бизга ҳамиша "Қуш уясида кўрганини қилади" мақолини ёдингиздан чиқарманг дейдилар.

Муяссар Жамолова бутун ҳаётларини ўқитувчиликка бахш этганлар. 1994 йилда 5-"Б" қизлар синфи очилди. Бу синфга ўзлари устозлик қилиб келмоқдалар. Бу синфни имтихонлар билан ўзлари ташкил қилганлар. Ташқаридан қараганда ҳамма учун қизлар билан ишлаш осондек туюлади. Аслида ишлаб кўрган одамгина билади. 30 йилдан бери мактабда ишлаш жуда оғир машаққат. Яқинда мактабимизнинг 30 йиллиги бўлиб ўтди. Унда Муяссар Жамолова ўқитган йигит ва қизлар тўпланишди. Уларга қараб ҳавасинг келади. Мактабимиздаги барча ўқитувчилар ҳам уларга ҳавас қилдилар. Ўқувчилар-

нинг ҳаммаси уларга миннатдорчилик билдириб, келажакда ўз ўрниларини топишларида Муяссар опанинг хизматлари катталигини ҳамда бундай ўқувчилари камдан кам учрашини жон куйдириб гапиришди.

Биз 9-"Б" синф қизлари номидан ғамхўр, билимли, меҳрибон ва талабчан ўқитувчимиз бўлмиш Муяссар Жамоловага каттадан-катта миннатдорчилик билдирамыз. Уларга келажакда ўйлаган ниятларига етиб юришларини тилаб, барча қилган шўхликларимиз ва эркаликларимиз учун узр сўраймиз. Ҳамиша биз ўқувчиларининг бахтига соғ ва саломат бўлишларини ва келажакда ҳақиқий, талабчан, илмли ёшларни тарбиялашларида бардош, ишларида унум тилаймиз ҳамда барча мени ўқитаётган устозларимга ўз миннатдорчилигини билдираман. Биз сиздай меҳрибон ва билимли устозларим борлиги билан фахрланамиз. Келажакда сизлар берган билим орқали ўз ўрнимни топаман деган умиддаман.

**Гўзал ТУРСУНОВА,
Акмал Икромов
туманидаги 106-
мактабнинг
9 - "Б" синф ўқувчиси.**

Кумуш қиш тугаб, гўзал баҳор нафаси елиб қолди. Ҳа, тўрт фаслнинг ўзгача чиройи бўлгани каби яқинлашиб келаётган баҳорнинг ҳам ўз хусну латофати бор.

Шу кунларда ер - она табиат уйғонмоқда. Дарахт танасига сув югуриб, шохларида эса митти-митти куртакчалар бўртиб қолди. Табиатда янгилаиш, яратиш гашти авжида. Бинафшалар, нарғизу лолалар япроқ чиқарди. Ҳа, ҳадемай табиат ҳамма

ИҚТИСОДИЁТДАН САБОҚЛАР

Янги ўқув йилидан бошланган
“Иқтисодиётдан сабоқлар” сиртқи мактаби конкурси
давом этмоқда.

Конкурс “Ёш иқтисодчи” илова газетаси ва конкурс лойиҳаси муаллифлари, фан номзодлари **Эргашвой САРИҚОВ** ва **Баҳодир ХАЙДАРОВ**лар билан ҳамкорликда уюштирилган.

Конкурс бутун ўқув йили давомида олиб борилади. Газетамизнинг ҳар бир сониди конкурс топшириқлари ва топшириқларни бажаришингиз учун зарур бўладиган назарий материаллар бериб борилади. Сиз ўз навбатида топшириқ варақаларини тўлдириб, таҳририятга юборишингиз лозим. Агар газетамизга обуна бўлмаган бўлсангиз, ҳозирча мактаб кутубхонасидан газетани топиб, қўлда ёки ксероксда кўчириб олиб, топшириқ варақасини тўлдириб, бизга йўллашингиз мумкин. Оралиқ якунлар ҳар ойда эълон

қилиб борилади. 3-4 та газетада берилган топшириқларни тўплаб, 1 та хатжислда юборишингиз ҳам мумкин.

Танловда қатнашаётган ўқувчилар газетамизнинг сентябрдан апрелгача бўлган сонларида берилаётган ҳамма топшириқларга жавоб йўллаши зарур. Акс ҳолда, тўплайдиган умумий балли оз бўлиб қолиши мумкин.

Конкурс ташкилотчилари ва ҳомийлар томонидан қўйидаги мукофотлар таъсис этилган:

1-ўринни эгаллаган ўқувчига -

телевизор;

2-ўринни эгаллаган ўқувчига -

стерео магнитофон;

фаол қатнашган 10 та ўқувчига -

аудио-плеер

Конкурснинг якуний босқичи Тошкент шаҳрида 1999 йилнинг апрель ойида ўтказилади.

**МАКТУБЛАРИНГИЗНИ
ҚЎЙИДАГИ
МАНЗИЛГА
ЮБОРИШИНГИЗ
МУМКИН:**

700029. Тошкент

шаҳри,

Мустақиллик майдони,

2-уй, 402-хона.

(Музаффар ПИРМАТОВга)

23 - ТОПШИРИҚ

„ОИЛА ИҚТИСОДИЁТИ“ БОБИНИ ТАКРОРЛАШ БЎЙИЧА ЯКУНИЙ ТОПШИРИҚ

1. Моддий бойлик маънавий бойликнинг ортишига сабаб бўладими?

Жавоб:

2. Қўйидагиларга ўз муносабатингизни билдириңг.

Тўғрисига “Р”, нотўғрисига “Ё”, номаълумига “Н” ҳарфларини мос каттакларга ёзинг.

1. Мулкни ижарага беришдан кўзланган асосий мақсад муҳтожларнинг ҳожатини чиқариш ҳисобланади.

2. Стипендия талабанинг меҳнатига тўланадиган иш ҳақи ҳисобланади.

3. Оила эҳтиёжларининг чеки йўқ.

4. Даромад ортганда қондириладиган эҳтиёжлар ҳам ортади.

5. Даромад ортганда харажатлар ҳам ортади.

3. Оила бюджетининг аҳамияти ҳақида ўз фикрингизни баён қилиңг.

Жавоб:

4. Оилавий даромад манбаларини сананг.

Жавоб:

5. Қўйидагиларга ўз муносабатингизни билдириңг. Тўғрисига “Р”, нотўғрисига “Ё”, номаълумига “Н” ҳарфларни мос каттакларга ёзинг.

1. Оила бюджетига оила даромадининг нима-ларга сарфланиш тақсимооти акс эттирилади.

2. Оила бюджетининг камомади фақат қарз олиш билан тўлдирилади.

3. Оила бюджетининг бир қисмида оила даромадининг манбалари акс эттирилади.

4. Оила бюджети ҳар ҳафтада тузилади.

6. Оила пул жамғармасининг даромад манбаига айлантириш йўллари баён қилиңг.

Жавоб:

7. Қўйидаги оила бюджетига мувозанат ҳолатга эришиш учун қандай тадбирларни амалга оширган бўлардингиз?

Оила даромадлари	Сўмларда	Оила харажатлари	Сўмларда
Иш ҳақи	25000	Озиқ-овқат	19000
Нафақа пули	2500	Коммунал хизматлар	2200
Стипендия	6500	Электр энергия	500
Қарз фоиз	3500	Солиқлар	900
		Кийим-кечак	10000
		Маданий хордиқ	7000
		Даволаниш харажатлари	5500
Жами:	37500	Жами:	45100

Жавоб:

8. Агар жумлада хато бўлса, тўғрилаб ёзинг.

Мулкдан вақтинча фойдаланганлик учун тўланадиган пулга қарз фоизи дейилади.

Жавоб:

9. Одамлар оила-оила бўлиб яшаганда пул маблағларининг тежалишини асослаб беринг.

Жавоб:

10. Оилангиз бойлиги ортишида сизнинг қандай ҳиссангиз бор?

Жавоб:

11. Қўйидагиларга ўз муносабатингизни билдириңг.

Тўғрисига “Р”, нотўғрисига “Ё”, номаълумига “Н” ҳарфларини мос каттакларга ёзинг.

1. Маънавий бойлик ортганда даромад ҳам ортади.

2. Моддий бойлик ортганда даромад ҳам ортади.

3. Даромад ортганда моддий бойлик ҳам ортади.

4. Даромад ортганда маънавий бойлик камади.

5. Оилавий даромад - бу оила аъзоларининг жами даромади.

12. Қўйидагиларга ўз муносабатингизни билдириңг. Тўғрисига “+”, нотўғрисига “-”, номаълумига “?” белгиларини мос каттакларга қўйинг.

1. Пенсия иш ҳақи ҳисобидан берилади.

2. Нафақа пенсия жамғармасидан берилади.

3. Стипендияни ҳомийлар ҳам бериши мумкин.

4. Иш ҳақи давлат томонидан берилади.

5. Мукофотни давлат ёки корхона беради.

13. Томорқани даромад манбаига айлантиришнинг йўллари кўрсатинг.

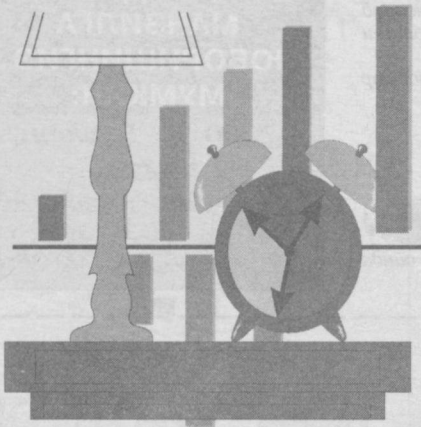
Жавоб:

14. Чап томондаги тушунчаларнинг маъносига мос келадиган каттакларни ўнг томондан аниқлаб, чизик билан туташтириңг...

Даромад	Мулкдан фойдаланганлик учун тўланадиган ҳақ
Иш ҳақи	қарз олинган пулга қўшиб қайтариладиган ҳақ
Нафақа	моддий бўлмаган бойлик
Ижара ҳақи	тадбиркорлик фаолияти натижасида олинган фойда
Маънавий бойлик	давлат ёки корхона томонидан бериладиган ёрдам пули
Қарзнинг фоизи	вақтинча ишламайдиган одамларга бериладиган ёрдам пули
Тадбиркорлик фойдаси	маълум вақт давомида қўлга киритилган пул
	бажарилган иш учун бериладиган пул

Исм-шарифингиз _____

Манзилингиз, мактабингиз ва синфингиз _____

Алгоритм

ҲИЖРИЙ ЙИЛ ҲИСОБИ

Ўрта Осиёда XIX асргача ҳижрий йил ҳисоби қўлланган. У милодий 622 йил 16 июлдан бошланади. Бир ҳижрий йил 12 ой, бир ой эса Ой фазаларининг такрорланиш (масалан, янги Ой чиқиш) даврига тенг ва 29,53059... кундан иборат. Шунинг учун тоқ рақамли ойлар 30 кун, жуфт рақамли ойлар 29 кун ва бир ҳижрий йил 354 кунга тенг.

Алгоритм: Ҳижрий йилни милодийга ўтказиш учун уни 0,97 га кўпайтириб яхлитлаш ва 622 ни қўшиш керак. Мисол: Абу Райҳон Беруний ҳижрий 362 йилда туғилганлар. $362 \times 0,97 = 351,14 = 351$; $351 + 622 = 973$. Демак, Беруний таваллуди милодий 973 йил.

Алгоритм: Милодий йилни ҳижрийга ўтказиш учун 621 ни айтириб, 1,03 га кўпайтириш ва яхлитлаш керак. Мисол: Алишер Навоий таваллуд топган 1441 йил учун $1441 - 621 = 820$, $820 \times 1,03 = 844,6$.

Изоҳ: Алгоритмлар тақрибий - бир йилга фарқ қиладиган натижа бериши мумкин.

Саломатлик
сандигидан

Ҳориган оёқларингизни совуқ сувда ювинг, ортидан оёқ кафтларингизга, тоvonларингизга крем суртинг ва оёқни товондан тиззага қараб силанг.

Иссиқда кўп суюқлик ичманг, у сизни кўп терлатиради. Бир пиёла иссиқ чой ёки мева шарбати ичиб чанқокни қондиришга одатланг.

Қотиб, ёрилган қўл ва тирноқлар учун кунгабоқар мойи жуда фойдали. Мойдан кафтингизга озроқ қуйинг-да, яхшилаб икки қўлингизни бир бирига ишқаланг. Сувда мойни ювманг, у баданингизга сингиб кетсин.

Агар юзингизда сепкил пайдо бўлган бўлса, уни кетказиш осон: кунда 3-4 марта уни мойчечак (қоқиғул)ни узганда пайдо бўладиган сути ёки артилган янги картошканинг сели ёки саримсоқ суви билан артиб кўринг.

Қўл-оёқларга чиққан тукларни қирқиш ярамайди, чунки бунақада у аввалгидан йўғонроқ ва қалинроқ чиқади ва тезроқ ўсади.

Агар қўлингизнинг тирноқ ораларига ҳам ифлослантирадиган юмуш бажаришга тўғри келса, шошманг. Аввал тирноқларингиз ораси тўлгунча совунга ботиринг. Ишингиз тугагач, қўлни илиқ сувда яхшилаб ювсангиз - олам соп!

Томорқада ишлаганда қўлингиз қорайиб қолса ғам еманг. Шакарли сувда ҳосил қилинган совун кўпиги билан артсангиз қўлингиз ранги асли ҳолига қайтади.

Қорайган қўлни оқартириш учун уни уксусли сувга солиб ванна қилиш керак. Хом сут ёки лимон шарбати аралаштирилган сувда қўлни бир мунча вақт тутиш ҳам яхши самара беради. Лимон пўчоғини ташлашдан олдин уни қўлингизга ишқалашни ҳам унутманг.

Мойли бўёқ билан иш қилинган, қўлдаги бўёқ юқини махсус эритма билан кетказилади. Бироқ, бундай суюқлик уйда бўлмаса, қўлингизни кир ювиш кукунли (порошоги) билан ювишингиз мумкин. Бунда фақат энг охирида қўлни совунлаб ювиб ташлашни унутманг.

Саломатлик

ГРИППДАН
САКЛАНИНГ!

Дунёнинг кўпгина мамлакатларида грипп хасталиги эпидемияга айланди. Лекин ҳайриятки, бу офат бизнинг диёримизда кенг қанот ёйгани йўқ. Тўғри, республикамизда бу йил қиш ҳавоси қуруқ ва иссиқ келгани сабабли мамлакатимизда ҳам бу юқумли касаллик билан оғриган беморлар бор. Бизда бугунги энг долзарб муаммо: у омалашиб кетишига йўл қўймасликдир.

Болалар! Бунинг учун нималарга риоя қилишни яхши биласиз-а: аввало кун илиқ-ку деб енгил-юпун кийинманг. Бош ва оёғингизни иссиқ сақланг. Бадантарбия машқларини бажариб, ўзингизни чиниктиринг. Тозалик-орасталикка эътибор беринг. Уй ва синф хоналарини тез-тез шамоллатиб туришни унутманг.

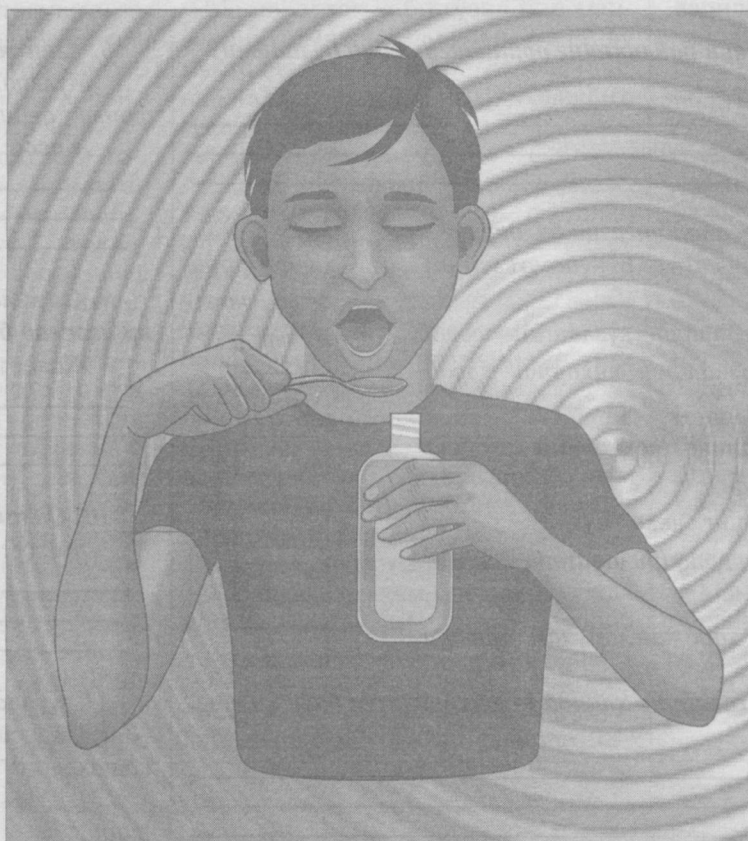
Гриппга чалинган бир бемор атрофидаги (ўзидан 2-2,5 метр узоқликдаги) 20-25 соғ одамга касаллик юқтиради. Шунинг учун кўчага чиқиш олдида бурнингиз катакларига оксолин малҳами (оксолиновая мазь) суртиб олинг. Агар

бундай малҳам тополмасангиз, оддий кир совунни суртиб олишдан эринманг.

Поликлиникаларда, мактабларда гриппга қарши ўтказиладиган эмлаш муолажасидан бош тортманг. Шу кунларда кўпроқ хом пиёз ва саримсоқ чайнанг - уларнинг ҳиди оғиз ва бурун бўшлиғини дезинфекция қилади. Яна пиёз билан саримсоқни майда тўғраб, кроватингиз бошига - ёстиғингиз яқинига қўйиш ҳам фойдали. Ундан учиб чиқиб тарқаладиган фитонцид (модда)лар бактерия ва вирусларни ўлдиради.

С витаминига бой сабзавотлардан кўкпиёз, булғори гармдори; наъматак димламаси, цитрус мевалар (лимон, мандарин) ва смородинали чойни кўпроқ истеъмол қилинг.

Деярли барча дорихоналаримизда Антигриппиен деб номланган махсус толқон дори мавжуд. Мабоодо ўзингизни лохас сезсангиз, бошингиз оғриб, икки елка оралиғингиз титраб-қақшаса, антигриппиен ичинг. Аммо ҳаргиз аспири (ацетилсалициловая кислота) истеъмол қила

кўрманг. Чунки аспиринда қизил қон таначаларини куйдириш хусусияти бор. Грипп, айниқса, унинг бу йил тарқалган тури бусиз ҳам қонга кучли салбий таъсир этади. Шунингдек, гриппда ҳеч қанақа антибиотикларнинг фойдаси йўқ. Антибиотикларни сиз яхши биласиз. Уларнинг номлари аксарият ҳолларда - ин кўшимчаси билан тугайди.

Сиз гарчи мустақил фикрласангиз-да, ҳар бир ишга ота-оналарингиз билан бамаслаҳат қўл уришингизни

билиманг. Шунинг учун бугунги кўрсатмаларнинг дори-дармонга оид қисмини ота-оналар учун эслатганимизни тўғри англагандирсиз.

Бутун оила аъзоларининг саломатликларини асрашга сиз ҳам қодирсиз: энг осони ва энг арзон тадбир ҳар куни 3-4 мартадан уйда исириқ тутатиш! Чарчаманг, эринманг - ҳеч вақт касал бўлмайсиз. Дунёни забт этган грипп сизни четлаб ўтишига ишониб,

ЁШ ИҚТИСОДЧИ.

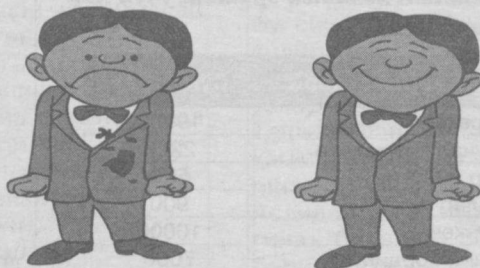
Маслаҳатхона

КЎЙИМҲА ТУШҲАН ДОҒНИ...

Кўкат доғини кетказиш

Чит, каноп, жун, ипак кийимларга ўрнашган кўкат доғини ош тузли сувда (1 стакан сувга 1 ошқошиқ туз солиб) ювиб кетказиш мумкин. Қолган доғ изини совунлаб ювилса бўлди. Ана шундай кийимларингизни ювиш мумкин бўлмаса, улардаги доғ жойини тузли сувда яхшилаб ишқалагач, денатурли спиртда артиш керак.

Мева, сабзавот доғини кетказиш учун тезроқ ҳаракат қилиш зарур. Янги тушган доғни босма қоғоз (салфетка)га шимдириб олинг-да, қайноқ сув билан ювинг. Бунинг учун кийимнинг доғ бўлган жойини бирорта идиш (тоғора ёки пақир) устига ёйинг, сўнг доғ кетгунча унинг устидан қайноқ сув қуйинг. Агар доғ янги теккан вақтида уни обдон ювиб тозалашга шароит бўлмаса, ўша заҳоти доғ устига ош тузи сепиб қўйишни унутманг. Уйга боргач, уни айтилган усулларнинг бири билан бемалол тозаланг.

Рангли доғларни кетказиш учун эса ўша жойини бураб қайноқ сув ёки қайноқ сутга солиб туринг. Бир мунча вақтдан сўнг эса содали сув билан ювинг.

Эскирган доғлар лимон кислотали сувда (1 стакан сувга 1 чой қошиқ кислота) артиб кетказилади. Шу аралашмага кийимнинг доғ жойини ботириб қўйиб сўнг ювиш ҳам мумкин.

Собир Раҳимов туманидаги Саида ЗУННУНОВА номли 224-мактабнинг ижодкор-ўқувчилари — меҳмонимиз!

ИСТАГИМ

Истардим ота-онам,
Соғ бўлишини.
Истардим инсонлар,
Пок бўлишини.

Истардим юртимнинг,
Гуллаб-яшнашини.
Юрагинг истаиди,
Истаиди шуни.

Қалбимда тўлганар,
Ажиб бир тўйгу.
Истагим: ҳеч кимда
Кўрмайин қайгу!

ИЗТИРОБ

Изтироб чекади
Гуноҳсиз бир дил.
Дардини айтишга,
Уялади тил.

Юраги сиқилиб,
Сигмаса-да қил,
Айтади чақимчи.
Чақимчи, бу тил.

Мен билан тонгни
Қариши олади.
Юракда дардимиз
Тилда ҳасратим...

Гулбаргга қўнгандир
Дурдайин шабнам.
Шабнамга ўхшагим
Келади мен ҳам!

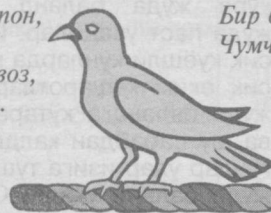
ЧУМЧУҚ ВА БОЛА (воқеа)

Бир кун чумчуқ,
Полапон очди.
Унга меҳр бериб
Қалбини очди.

Ҳадемай полапон,
Учиши керак.
Олам аро парвоз,
Қилиши керак.

Полапон уча туриб,
Йиқилибди тўсатдан.
Она чумчуқ қараса,
Ғойиб бўлибди кўздан.

Полапони чириллар.
Ҳадеб нола қилади.

Чириллаб у албатта,
Ёрдамга чақирарди.

Она чумчуқ устида,
Фарёд чекади айланиб...
Бир бола келди, бирдан -
Чумчуқни олди ердан.

Теракка чиқди секин,
Йиқилай деди лекин.
Инига қўйди полапонни,
Сақлаб қолди икки жонни.

Она чумчуқжон эса,
Пирпираб энди.
Раҳмат айтгандек,
Бижирлар эди.

Умида ЙЎЛЧИБОВЕВА, 7 - синф ўқувчиси.

Ўқиб ҳаёт дарсини...

ШОҲМОТ ШЕЪРИ

Шоҳ:

- Довюрақ шоҳ бўламан,
Ҳаммага бош бўламан.
"Шоҳ!" деганда юрмасам,
Охири мот бўламан.

Фарзин:

- Мер фарзинман, фарзинман,
Сафлар зўри ўзимман.
Шоҳ ёнида тураман
Ҳар хил йўлга юраман.

Тўралар:

- Биз тўраимиз, тўраимиз
Доим тўғри юраимиз.
Агар бўлсак иккимиз,
Шоҳни ҳам мот қиламиз.

Филлар:

- Биз эгизак филлармиз
Ҳар хил йўлдан юрмаймиз.
Агар қолсак иккимиз,
Рақиблардан қўрқмаймиз.

Отлар:

- Бизлар учар отлармиз,
Сакраб юриб толмаймиз.
Бир ақлни ишлатсак,
Фарзиндан ҳам қолмаймиз.
Гар иккимиз қолсак ҳам,
Шоҳни мот қилолмаймиз.

Пиёдалар:

- Митти пиёдалармиз,
Аҳилликда кучимиз.
Қараб ўнг-сўлимизга,
Юрсак ўз йўлингиздан.
Ўқиб беш йўл дарсин
Бўламиз ҳатто фарзин.

Зиёда ТҲҲИЕВА,
7 - "Б" синф ўқувчиси.

Лола билан гаплашаман мен

БАҲОРНИНГ БИРИНЧИ ЛОЛАСИ

Она юртимда баҳор,
Турналар учар наҳор.
Ҳовлимизда лола ўсарди,
Дарахт уни ойдан тўсарди.
Лола билан гаплашаман мен.
Кўёш нурун сочар доим тенг.
Турналарни кўриб, лоланинг
Кўзларидан ёшлар томади.
Ҳаёлимда у қизболанинг,
Йиғлашига ўхшаб кетади.

БАҲОР ЁМҒИРИ

Мана келди баҳоржон,
Ёғақол тез, ёмғирхон!
Ёғсанг, ҳаво очилар,
Гуллар ҳиди сочилар.

Ёғсанг, чиқар камалак,
Ҳаёлим бўлар - фалак.
Танновлардан оқасан,
Биллур каби ёқасан.

УСТОЗЛАР

Доим ширин сўзлайсиз,
Яхши ишни кўзлайсиз.
Қайғурасиз бизни деб,
Жон берамиз сизни деб.

Кеч қолсак кирғизасиз,
Бурчакка турғизасиз.
Доим кулиб туринг сиз,
Хурсанд бўлиб юринг сиз.

ГУЛЛАР БАҲСИ (масал)

Гулсафсар бошини тутиб, - Вой-бу,
намунча хунуксан? - дебди бинафшага
қараб.

Бинафша парво қилмай индамабди.
Гулсафсар бинафшадан аламзада бўлиб
Мойчечакка қитмирлик қилибди. Жаҳ-
лдор Мойчечак бақира бошлабди:

- Ҳа, ўзинг-чи, бўйингни қара: на
ақлинг бор, на чиройинг. Усти ялтироқ
- ичи қалтироқсан, кучинг етадиганга
гап отсанг-чи!

Кейин Гулсафсар ўздан пастларга
эмас, ўздан баланд Наъматакга қараб:
- Сен-чи, сассиқ ҳидларингни на-
мунча ёймасанг! - дебди.

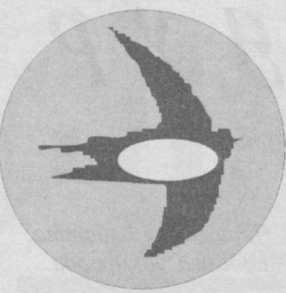
Наъматак:

- Ўзингчи, сен китобда заҳарли
ўсимликларга кирасан. Сени танангмас,
тилинг ҳам заҳар, деб уялтирибди.

Шу баҳсдан сўнг Гулсафсар сира
бировларни масхара қилмайдиган
бўлибди.

Ирода ЙЎЛЧИБОВЕВА, 6 - "А" синф ўқувчиси.

ҚАЛДИРҒОЧЛАР ОБ-ҲАВОНИ ҚАНДАЙ ҚИЛИБ ОЛДИНДАН АЙТИБ БЕРАДИ?

Қалдирғочлар хатти-ҳаракатини узокроқ кузатиб турсангиз, улар фақат ҳаётдан кувонишни биладигандай туюлади. Улар кун бўйи шодонлик билан ҳавони тилиб, қуёш саробиди бир-бирининг ортидан қувиб, эртадан кечгача учгани учган.

Қалдирғочлар масрур ва қуёшдан завқ олаётгандай туюлади. Тўғри, қалдирғочлар ҳақиқатан ҳам қуёшдан кувонади, чунки қуёшли кунларда осмонда жуда кўп ҳашаротлар учиб юради ва уларни қалдирғочлар чарчоқ нелигини билмай тутади. Улар ҳашаротлар билан озиқланади.

Қалдирғочлар жарқал-дирғочлар қаби ҳашаротларни фақат осмонда тутади. Ерда қалдирғоч бесўнақай юради, бунга узун ўткир қанотлари ха-

лақит беради.

Айтишларича, қалдирғочлар об-ҳавони ҳам олдиндан айтиб бера олар экан. Агар улар жуда баланд учса, об-ҳаво қуёшли, қуруқ келади, агар пастлаб учса, кун ёмғирли бўлади. Ҳақиқатан ҳам шундай бўлади. Аммо бунинг қалдирғочларга дахли йўқ. Улар бошқа сабабга кўра жуда баланд ва жуда паст учадилар. Иссиқ қуёшли кунларда иссиқ оқим ҳашаротларни жуда баландга кўтаради ва шу сабабдан қалдирғочлар улар изига тушиб жуда баланд учадилар. Об-ҳаво бузилиши арафасида ҳавода намлик ошади, ҳашаротлар қанотчалари бўка бошлайди, натижада юқори кўтарила олмайди, қалдирғочлар ҳам пастлаб учиб жуда мажбур бўладилар.

Майда ҳашаротлар кўзга кўринмайди, қалдирғочлар эса булутсиз осмонда шодон ва пир-пирак отиб учадилар ёки ҳеч нарсадан ҳеч нарса йўқ пастлаб, ерга тегай-тегай деб учадилар, одамлар мана шунга қараб, эртага об-ҳаво қандай бўлишини фаҳм этадилар.

ОВЧИГА ҲАСАД ҚИЛГАН БУРГУТ

Андижон билан Наманган вилоятлари туташган жойда Қорадарё билан Норин дарёси бир ўзанга бирлашади ва азим Сирдарё вужудга келади. Сирдарёнинг бу икки тармоғининг табиати ҳам икки хил: Норин жуда сокин, тинч оқади. Қорадарё эса нисбатан бебош-шўхроқ. У ўз йўлини тез-тез ўзгартириб туради. Сув ости тўлқинлари қирғоқларини емиради. Шундай сув ости "тепки"лари қирғоқнинг сув ости қисмида катта-кичик гор-хандаклар ҳосил қилади. Бежавотир бу горлар эса балиқларнинг жон-дили. Айниқса, лаққа балиқлар мана шунақа уяларда йиллаб умр кечиришни ҳуш кўришади. Иликқина, сокингина уяларга ўрнашиб оладиган танбал лаққа балиқлар баъзан кўйдек семириб кетишади. Дарё соҳилидаги қишлоқлар аҳолиси бундай бўрдоқи балиқларни овлаш йўл-йўриғини яхши билишади. Аммо негадир бундай танбал бўрдоқилар гўштини аҳоли унча суймайди. Нега десангиз, камҳаракат бу жониворнинг гўшт-ёғига балчиқ хиди ўтириб қолган бўлади. Ҳа, камҳаракат балиқлар ҳам ёқимсиз, хомсемиз бўлади.

Дарёда эса ширин танга балиқлар ҳам бисёр. Овчилар майдароқ бўлса ҳам мана шунақа ўлжаларга ўч.

Маълумки, қиш ойларида республикамизда ҳаваскор овчиларга балиқ овлашга рухсат берилади. Андижонлик Нодирбек Фозилов ҳам бўш вақтларини Қорадарё соҳилида ўтказишга иштиёқманд. У яқинда самарали балиқ овидан қайтаётганди. Тутган балиқларини эса тўрхалтага солиб, мопеднинг рулига осиб олганди. Бир маҳал Нодирбек елкасига аллаким гурзидек мушт туширгани сезди. Бу зарбадан Нодирбекнинг кўллари мопеддан чиқиб кетди. Уни баҳайбат махлуқ қанотлари билан ўраб олганди.

Қишлоқ одамлари сезгир ва эътиборли бўладилар. Нодирбекни бир лаҳзада ҳамқ-ишлоқлари ўраб олишди. Ҳамма ҳайратда қолди. Н.Фозиловга ҳужум қилган махлуқ - бургут экан. У ўткир кўзларини ҳамон тўрхалтадаги балиқларга тикиб турарди. Шундагина ҳамма гап аён бўлди: ахир бургут ҳеч қачон одамларга ташланмас эдида! Демак, дарёдан балиқ овлай олмаган бургут ови бароридан келган Нодирбекка рашки келибди ва унинг ўлжасини тортиб олишга "аҳд қилган". Нодирбек Фозилов бу суқ қушни тўғри тусунди ва тўрхалтани олиб ундаги балиқлар билан бургутни меҳмон қилди.

ОРҚАМИЗДАН ЭРГАШГАН ОЙ

Ой биздан унчалик узоқ эмасдай кўрингани билан Ердан унча бўлган масофа 384 400 км.дир. Унинг диаметри 3 476 км, бошқача айтганда, Америка Қўшма Штатларининг у соҳилидан бу соҳилигача бўлган масофадан кичикдир. Агар энг кучли телескоп билан Ойга қаралса, унча бўлган масофа 100 км.дан ошмайдигандай кўринади.

У бизга шундай яқин ва катта кўрингани учун баъзан 384 400 км. жуда олис йўл эканини ҳам унутиб қўямиз. Машинада кетаётганимизда Ой ортимиздан эргашаётганга ўхшаб кўриниши сабаби ҳам унинг Ердан ниҳоятда олисда экани билан боғлиқ.

Аввало, шунини айтиш керакки, у бизга шундай туюлади, бу сезги руҳиятимизга ўрнашиб қолган. Йўлдан катта тезлик билан кетаётганимизда, йўл чеккасидаги дарахтлар, уйлар, ҳовлиларнинг деворлари, қолаверса, йўл орқага қараб чопаетганга ўхшайди.

Биз Ой ҳам ёнимиздан ўтиб кетишини, ҳеч қурса, йўлдан илгариларганимиз сари у ҳам дарахтлар сингари ортимизда қолиб кетишини кутамиз. Бундай бўлмагач, у бизни "таъқиб" этиб юрганга ўхшаб туюлади.

Нега бундай бўлади? Бунинг сабаби шуки, Ердан ойгача бўлган масофа ниҳоятда олис. Бизнинг автомобилларимиз бир неча дақиқада босиб ўтадиган йўл билан таққослаганда, бу жуда олис масофа. Шунинг учун ҳам машинада кетаётганимизда, бизнинг Ойни кўриш бурчагимиз мутлақо ўзгармайди.

Ф.НИЗОМОВ, О.ҲАЙДАРОВ.

ОЛМАХОНЛАРНИ ҲАЙВОНОТ БОГЛАРИДА, ЦИРК ТОМОШАЛАРИДА КЎРГАНСИЗ, АЛБАТТА. АЙНИҚСА, ОЙНАИ ЖАҲОН ОРҚАЛИ БЕРИЛАЁТГАН ЭРТАК КИНОФИЛЬМИДА, ТИЛЛА ЁНГОҚ ЧАҚАЁТГАН ОЛМАХОННИ ЭСА МУЛЬТФИЛЬМЛАРДА ЗАВҚ БИЛАН ТОМОША ҚИЛАСИЗ.

Кўриниши чиройли, момикқина олмахонларни ҳайвонот боғларида, цирк томошаларида кўргансиз, албатта. Айниқса, ойнаи жаҳон орқали берилаётган эртақ кинофильмида, тилла ёнгоқ чақаётган олмахонни эса мултьфильмларда завқ билан томоша қиласиз.

Хойнаҳой, олмахоннинг ватани қаерда экан деб ўйлаган бўлсангиз керак. Аслида олмахонлар Австриядан ташқари ер шарининг турли нуқталарида яшайдилар.

Улар турли хил ўлчамли бўладилар. Баъзи бир олмахонларнинг катталиги мушукдек, баъзилари эса жуда кичкина, баъзилари эса жуда кичкина, яъни сичқончалик бўлади. Уларнинг мўйнаси эса юмшоқ, майин. Баъзи тур олмахонларнинг мўйнаси қаттиқ ва санчиладигандир.

Шохдан-шоҳга сакрайдиган, ерда юрадиган ва ҳатто дарахтдан-дарахтга худди парашютчилардек учиб ўтадиган олмахонлар ҳам бор. Зеро, уларнинг бари - тиниб-тинчимас, мулоим, узун майин думли, мунчоқ кўзли чиройли олмахонлардир.

Улар кемирувчилар оиласига мансуб бўлиб, икки гуруҳга бўлинади: ерда яшовчи олмахонлар, дарахтда яшовчи олмахонлар. Суғур, бурундик, ўтлоқ кучукчаси - ерда яшовчиларга киради.

ҲАР БИР ОДАМНИНГ ЎЗ ДАРАХТИ БЎЛАР ЭКАН

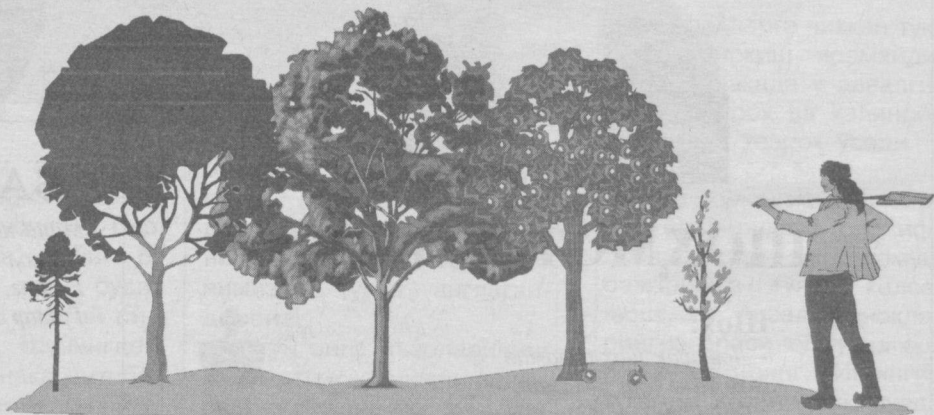
Табиат билан боғлиқ яхши удумлар, ҳатто ирим-сиримлар чегара билмайди. Бир халқ эътиқод қўйган нарсалар аста-секин бошқа халқлар ҳам эътибор бера бошлайди. Синчиклаб кузатиб боради. Ахир мунажжимлар башоратига ҳозир қайси миллат вакиллари ишонишмайди дейсиз. Ёки "Ҳар кимнинг ўз юлдузи бор" ва ё "ҳар кимнинг ўз тоши бўлади" деган ақидалар аллақачон аҳли башар орасига оммалашиб кетган.

Аммо... дарахтлар ҳар бир одамнинг ҳаёт тарзини белгилаб бериши ҳақида эшитганмисиз?

Маълум бўлишича, ҳар бир одамнинг биоэнергетик кувватига мос ўз дарахти бўларкан. Донишманд халқ таъкидлашича, ана шундай ўз дарахтимиз бизнинг вужудимиз ва руҳимизни куч-қувват билан тўлдириб турар, соғлигимизни асрар, яшашга иштиёқимизни чархлаб турар экан.

Рухингиз тушган, бўшашган, ланж бўлган вақтларингизда сиз ўз дарахтингиз ёнига боринг, унинг шохлари ва япроқларига термулинг, ўзига бир неча лаҳза суянинг, уни эркалаб кучиб кўйинг ва япроқлар шивирига қулоқ тутинг. Айтишларича, бу жуда фойда бераркан.

Эътибор берганмисиз, баъзи одамлар бўйнида ёки билагида дарахт новдасидан ясалган тумор ёки мунчоқ тақиб юришади. Оқила бувижонлар бўлса, гўдаклар билагига ва бешикка "дўлона" мунчоқлар тақиб кўйишади. Тўғри, бу дарахтлар (ёки уларнинг қисмлари) инсон саломатлигига қай даражада фойдали экани ҳали аниқланмаган эмас, - лекин доно одамлар орасида минг йиллардан бери ана шундай ишонч бор: дарахт ҳеч

бўлмаганда одамни ёвуз кучлар (инс жинслар)дан, ёмон кўздан асрайди!

Қадимги Галли мутафаккирлари одамнинг туғилган ойнаи ва кунига мос дарахтлар тақвимини ҳам ишлаб чиққанлар:

ЯНВАРЬ: - 1-олма; 2-1-ўрмон арчаси (ель); 12-24-қайрағоч (бужун); 25-31-сарв.

ФЕВРАЛЬ: 1-3-сарв; 4-8-арғувон (липа); 9-18-ирвит (кедр); 19-39-қарағай.

МАРТ: 1-10-самбиттол (верба), 11-20-арғувон; 21-эман ёки болут (дуб); 22-31-ўрмон ёнғоғи.

АПРЕЛЬ: 1-10-четан (рябина); 11-20-заранг; 21-30-грек ёнғоғи.

МАЙ: 1-3-терак; 15-24-каштан; 25-31-ясань (бизда ўсмайди).

ИЮНЬ: 1-3-ясень; 4-13-граб (қайиннинг бир тури); 14-22-анжир; 24-оқ қайин; 25-30-олма.

ИЮЛЬ: 1-4-олма; 5-14-ўрмон арчаси (ель); 15-25-қайрағоч (бужун); 26-31-сарв (кипарис).

АВГУСТ: 1-4-сарв; 5-13-терак; 14-23-қарағай; 24-31-грек ёнғоғи.

СЕНТЯБРЬ: 1-3-ўрмон ёнғоғи; 3-12-самбиттол; 13-22-арғувон; 23-олхўри; 24-30-ўрмон ёнғоғи.

ОКТАБРЬ: 1-3-ўрмон ёнғоғи; 4-

13-четан; 14-28-заранг; 29-31-грек ёнғоғи.

НОЯБРЬ: 1-11-ўрмон ёнғоғи; 14-21-каштан; 22-30-ясень (бизда ўсмайди).

ДЕКАБРЬ: 1-ясень; 2-11-қайин; 12-21-анжир; 22-қорақайин; 23-31-олма.

Болалар, юқорида номи тилга олинган баъзи дарахтлар Ўзбекистонимизда ўсмайди. Улар ўрнига сизга таниш дарахтлар номларини ўзгартириб ёзишимиз ҳам мумкин. Бизда эмас, Европада яратилган, уни ўзгартиришга ҳеч кимнинг ҳаққи йўқ. Чунки у бир неча халқнинг тарихий маънавий қадрияти. Сиз, яхшиси, ўзингизни синаб кўринг. Чарчаган вақтларда қайси дарахтга суясангиз, чарчоғингизни унутиб, бардамлашасиз, кайфиятингиз кўтарилади - ана ўша дарахт билингки сизнинг дарахтингиз бўлади. Ахир мамлакатимизнинг ҳар бир дарахтигина эмас, ҳатто тикони, янтоғи ҳам шифобахш, қувватбахш! Баҳор келаётир, ўзингиз суйган, кўнглингизга яқин дарахт кўчатлари экиб, улар билан дўстлашишга шошилинг.

Ёш иқтисодчи

ИҚТИСОДИЁТ МАТЕМАТИКАСИНИ ЎРГАНАМИЗ

МИСОЛ: Агар буюмнинг нархи 5% арзонлаштирилса ва янги нархга ўзининг 6% солиқ пули қўшилса, охири нарх дастлабки нархга қараганда қанчага ўзгаради? (Дастлаб қараганда буюмнинг нархи 1% га ошгандек туюлади, лекин аслида ундай эмас. Масалан, нархи 100 доллар бўлган буюмни кўрайлик. Унинг янги нархи 5% арзонлашгач, 95 доллар бўлади. Демак, 95 долларнинг 6% и 6 доллардан анча камроқ бўлади. Шундай қилиб, буюмнинг охири нархи берилган нархга қараганда 1% дан камроқ ошар экан).

ЕЧИШ: Айтайлик, берилган нарх а бўлсин. У ҳолда охири нарх $(1,06) \cdot 95,0$ а ни қуйидагича ҳисоблашимиз мумкин:

$$\begin{aligned} (1,06) \cdot 0,95a &= (1+0,06)(1-0,05)a = \\ &= (1+0,06-0,05-(0,06)(0,05))a = \\ &= (1+0,06-0,05-0,003)a = (1+0,007)a \end{aligned}$$

$$0,07$$

$$\text{Шундай қилиб, } 0,007 = \frac{0,07}{100}$$

100 бўлгани учун, охири нарх дастлабки нархга қараганда 0,07% ортиқ экан, тахминга кўра 1% эди.

МИСОЛ: Беш йил давомида А банкка қўйилган пул 60% га кўпаяди. Лекин дастлаб қўйилган пулга (барча миқдори) 5% солиқ солинади (масалан, сиз 100 доллар пул қўйсангиз сизнинг ҳисобингизга 95 доллар қўйилади).

Кейинчалик пуллар қайтиб олинаётганда ҳеч қандай солиқ солинмайди.

Худди шунча вақт давомида бошқа бир В банкда ҳам қўйилган пул 60%га кўпаяди. Лекин В банкдагилар дастлабки пулга солиқ солишмайди. Пуллар қайтиб олинаётганда эса (беш йилдан сўнг) барча пулнинг 5%ини олиб қолади.

А банкка пул қўювчилар бизнинг банк яхшироқ, чунки атиги 5% солиқ дастлабки пулга солинади, В банкда эса миқдори кўп бўлган охири пулдан 5% ни олиб қолишади, дейишади. Лекин В банкка пул қўювчилар бизнинг банк яхшироқ, чунки дастлаб қўйилган пул бутунча қолади ва кўпроқ ўсади, солиқ эса кейинроқ солинади дейишади. Улардан қайси бирлари ҳақ?

(Америка банкларида солиқ солишнинг иккала усули ҳам учрайди).

ЕЧИШ: Агар дастлабки қўймоқчи бўлган пулингиз а бўлса, у ҳолда А банкка қўйган пулингиз $0,95a$ бўлиб, беш йилдан сўнг

$$(1,6) \cdot 0,95a$$

миқдорида пул оласиз.

Ўша миқдордаги пул В банкда беш йилда 1,6а бўлади.

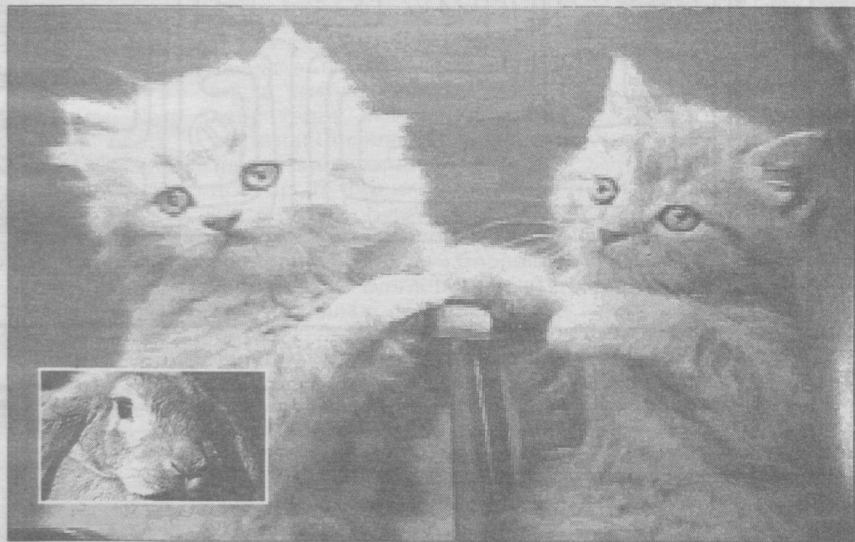
Ундан 5%и олиб қолингач, сизга тегадиган пул миқдори

$$(0,95) \cdot 1,6a$$

бўлади. Натижалар бир хил.

ҚУЁН ЙИЛИНИ МАЛЛА МУШУК ЙИЛИ ҲАМ ДЕЙДИЛАР

Билиб қўйган яхши

Болалар! Сизга маълумки, йил ҳисоби Ер сайёрасининг Куёш атрофида тўла бир марта айланиб чиқиш даври билан белгиланиши қабул қилинган. У ҳар 12 ойда бир марта айланиб чиқади. Бу 31 декабрдан 1 январга ўтар кечасига тўғри келади. Бундай йил ҳисоби Куёшга нисбатан ҳисоблангани учун Куёш йили деб юритилади.

Сиз яна Ой Ер атрофида бир марта айланиб чиқиши учун қанча вақт кетишини ва Ой она сайёрамиз атрофида 12 марта айланиб чиқишига қанча вақт кетишини ҳам билиб олгансиз (биз бу ҳақда "Ёш иқтисодчи"нинг 1998 йил февраль-март сонларида аниқ рақамлардан сизни хабардор этганмиз). Бу айланиш даври Куёш йили бошланиш давридан фарқ қилади.

Қисқаси, тақвимда йил ҳисоби 3 хил йил ҳисобланади, демак, йил 3 хил номланади: Куёш йили, Ой йили ва Куёш-Ой (Шамсий-қамарий) йил. Бугун ўша тақвимлардан 2-си бошланди. Сухбатимиз ана

шу тўғрисида:

Шарқда Ой тақвими бўйича бугун тунги соат 01 дан 33 дақиқа ўтганда Малла мушук йили (мучали) бошланади. Мунажжимлар башоратича, мушук йили бу йил Куёш тутилиши билан кутиб олинар экан бўлди. Бу нодир воқеа эмас. Биргина XX асрнинг ўзида Малла мушук йили бошланган кунларда 12 марта Куёш тутилиши содир бўлган. Шунинг учунми, бу йил одамлар кўнглида фаталистик кайфият (тақдирга ишонувчанлик), йил давомида содир бўладиган воқеаларни алланамаларга боғлаш табиатни шакллантиради.

Малла мушук йили бошидан Куёш тутилиши Водолейнинг 27 даража (градус)далиги билан характерланди. Маълумки, бу даража юксалиш, ҳарбийда, фан ва спортда муваффақиятларга эришиш, яъни омад даври саналади. Бир сўз билан айтганда, бугун тунда бошланажак йил ижобий воқеаларга бой бўлиши аниқ. Шу билан бирга бу йил одамдан синчковликни, ўз гапла-

ри, фикри ва хатти-ҳаракатларига эътиборлиликни ва хушёрликни талаб этади. Бу йилда ўзгаларни муҳокама қилиш, биров устидан ҳукм чиқариш ярамайди.

Мунажжимлар Куёш тутилиши вақтида (16 февралдан 17 февралга ўтар кечаси) айрим одатларга амал қилиш зарурлигини таъкидлашмоқда.

Имкони борича, бугун оппоқ либослар кийинг. Эрта-лаб бир пиёла тоза сувни сира шошмасдан хўплаб-хўплаб ичиб олинг. Иссиқ-совуқ (контраст) душ қабул қилинг. Шаъм ёки хира чироқ ёнида ўтириб кутилмоқчи бўлган нарсалар (дангасалик, ишқмаслик ёки укувсизлик ва ё қарздорлик, ҳасталик кабилар)дан қутилишни орзу қилинг. Оллоҳдан айтойдил сўраб, муножот этинг. Умуман, бугун эрта ҳеч нарсада шошилиш керак эмас. Муҳим қарорларга келиш масаласини эрта-индинга қолдирган маъқул.

Малла Мушук (ёки Тўқ сариқ Мушук) йилини сут ва сут маҳсулотларини истеъ-

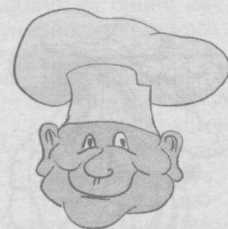
мол қилиш билан кутиб олган маъқул. Бугун оқшомда ҳеч йўқса бир пиёла сут ёки қатиқ ичинг. Дастурхонни истаганингизча безатинг, аммо унда ҳаргиз куён гўшти бўлмасин! Сабзавотлардан ҳар хил салатлар тайёрланг, уларни қатиқ ёки майонез билан аралаштириб, тановвул этинг. Шарқ халқлари орасида бу янги йил дастурхонига творогли пирог тайёрлаш анъанага айланган. Ширин яхна ичимликлар билан чой - бугуннинг энг хуш лаззати. Ҳаммаёқ саранжом-саришта, озода бўлишига эътибор беринг. Бугун хонадонда (ишхона ва синфхонада ҳам) куртак ёзаётган новда солинган бир стакан сув қуйиб қўйилса, ҳўб улуг иш бўлади.

Янги йил дастурхони атрофига тўқ сариқ ёки малла рангли кийимларда ўтирса, нур устига аъло нур бўлади. Янги йилни бутун оила аъзолари жамулжам бўлиб кутиб олиш зарур. Бугун ҳеч ким алко-гол ичимликлар ва иссиқ таомлар тановвул қилмаслиги керак.

Биласизми, мушук ширинликни, эркалашни яхши кўради. Шунинг учун ўзингизни ҳам, яқин кишиларингизни ҳам турли ширинликлар билан сийлашни, бироз эркалатиб қўйишни унутманг. Дарвоқе, балиқ - мушукнинг жон-дили! Бугун балиқ гўшти истеъмол қилиш ёдингиздан кўтарилмасин. Қолаверса, ота-боболаримиз кўп таъкидлашганидек, "балиқ гўшти халқумни тозалайди".

Шундай қилиб, олис Шарқ халқларининг янги йили сизу бизга ҳам қутлуғ келсин! (Дўстлар байрамида қатнашишнинг айби йўқ.) Насиб этса, яқинда, ўзимизнинг ўз янги йилимиз - Наврўз келади. Ўшанда бутун дунё халқлари вакиллари ҳам биз билан бирга Наврўзни кутиб олишлари аниқ).

Ошхона

ҲОЙДАЛИ МАСЛАҲАТЛАР

Гўштни тўғралган пиёзга аралаштириб, сопол идишга солиб қўйсангиз, 2-3 кунгача бузилмайди. Гўштга туз сепиб қовурсангиз сели яхши чиқади.

Гўштни хўлланган сочикқа ўраб, бирон кичикроқ сопол кўзачага солиб, кўзачани эса намакобли кастрюлькага ботириб қўйсангиз, гўшт яхши сақланади.

Гўшт ҳидланган бўлса ёки мағорласа, ёхуд янги гўштининг сиртига чанг ёпишган бўлса, оч пушти рангли марганцовка суви билан ювиб, сўнг совуқ сувда чайғасангиз тозаланadi.

Мабодо гўштни ювиш керак бўлиб қолса, уни 25-30 градус атрофидаги сув билан ювинг. Шундай қилганда гўшт яхши тозаланadi ва ёғи эриб кетмайди.

Баъзида янги сўйилган товук, ўрдак, ғоз ва бошқа уй паррандаларининг гўштида қўланса ҳид бўлади. Бу товукхона ва паррандахонанинг ҳамда паррандалар ейдиган овқатнинг нопоклигидандир. Гўштининг ширин бўлиши учун сўйиладиган паррандани покиза жойда яхши овқатлар бериб, 5-7 кун боқиш керак.

Уй паррандалари ва балиқнинг қорнини ёрганда ўт халтачасини эҳтиётлик билан олиб ташланг. Мабодо халтача ёрилиб, ўти гўштда сариқ доғ қолдирса, шу жойни дарҳол совуқ сув билан ювиб, туз ишқанг, акс ҳолда пишган гўштининг таъми аччиқ бўлиб қолади.

Агар гўшт бир оз уриниб қолган бўлса, уни ишла-тишдан ярим соат олдин зира-пиёзга қўшиб яхшилаб мижғиб қўйинг, зира-пиёз таркибига кирсин. Зира-пиёз, мурч ёки қизил қалампир ва бошқа зира-ворлар гўштга ёпишган микробларни озми-кўпми зарарсизлантиришга ёрдам беради ва гўштдаги қўланса ҳид ҳам йўқолади.

Пиширилмаган қиймани татиб кўриш ёки нон теккизиб ейиш зарарлидир, бунда гижжа ва бруцеллез микроблари бўлади.

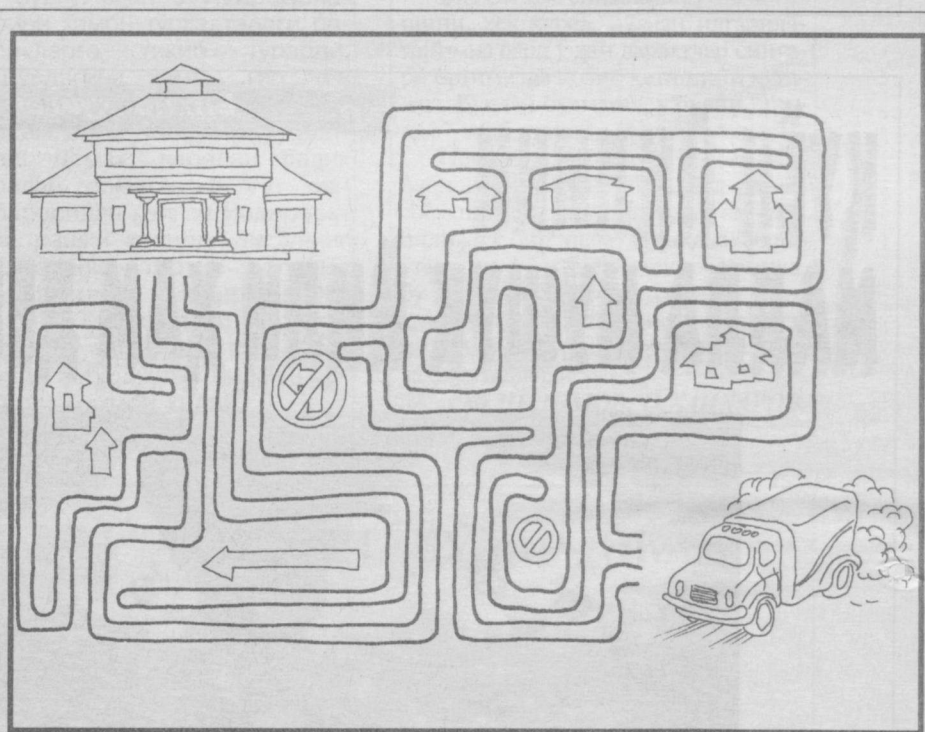
Қийманинг тузи расо бўлиши учун 1 кг. гўштга бир ош қошиғидаги тузни намакоб қилиб сепинг.

Сураатлардаги бешта фарқни топинг

Ялмоғиз қайси ипакка ўралиб қолган?

Уйга борадиган йўлни топинг

Сураатлардаги бешта фарқни топинг

МАКТУБЛАРИНГИЗНИ ҚУЙИДАГИ МАНЗИЛГА ЮБОРИШИНГИЗ МУМКИН:

700029. Тошкент шаҳри, Мустақиллик майдони, 2-уй, 402-хона (Музаффар ПИРМАТОВга).

Тел.: (371) 139-49-32, 139-47-51. Факс: (371) 139-47-23.

Атрофдаги одамларга эътибор қилсангиз, баъзиларнинг соғ, баъзиларининг носоғ эканлигини кўрасиз. Оқсоқ, кўзи ожиз, қўлсиз, оёқсиз... Аммо ҳар бирининг ҳам бу ҳаёт сахнасида ўзига берилган ролни маҳорат ва имкон даражасида бажарётганлигини аниқлайсиз. Ҳа, носоғ бўлиш ҳаётдан умидни узишга ҳам, ўз қобилиятига чекиниб яшашга ҳам сабаб бўлмайди. Аксинча, ишонч ва ирода билан ғайрат қилинса инсон қўлидан келмайдиган ишнинг ўзи йўқ.

Сизга ҳикоя қилмоқчи бўлганим ҳаётини воқеа бунга гўзал мисол бўла олади.

Хартмон хотини, қизи ва кўзи ожиз ўғли Давид билан одатдагидек овқатдан кейин суҳбатлашиб ўтиришар эди. Шунда ўғли: — Дада, мен тўғрисида билмоқчиман... Мен доктор бўла оламанми?

Фред Хартмон бу саволга дарҳол жавоб бермади, бера олмасди ҳам. Чунки мавзу жиддий эди. Давиднинг тақдири, келажаги ундан ҳам муҳимроқ эди-да. Болани ҳаёл оламига берилиб кетишига имкон бермаслиги керак эди. Кўзи ожиз болани қайси тиббиёт олий билимгоҳи қабул қилар эди? Давид бу ҳақиқатни билиши ва қабул қилиши лозим. Аммо Фред Хартмон бир ота сифатида «йўқ» дейишга ҳам тили бормас эди. Қандай қилиб Давиднинг орзуларга тўла болалик ҳаётларига тўсиқ қўйиши мумкин?

— Доктор бўлиши? Бир марта синаб кўрмасдан бирор нарса дейишим қийин, ўғлим!

Ота-ўғил энгилгина кулишдилар. Ўғил кичик ёшдан бери бу саволни отасига тез-тез бериб турарди. Давид кўз қорачиклари носоғ олда дунёга келди. Саккиз ёшга етганида кўзи тамоман кўрмай қолди. Ўн ёшга тўлган куни у отасидан сўради:

— Ота, мен ҳам тўп ўйнай оламанми?

Отаси ҳам: — Қани бир синаб кўрайлик-чи! — деган эди.

Ота-ўғил ўзлари топган усул бўйича алламаҳалга тўп ўйнадилар. Давид Фред тепган коптнинг ўтларга тегиб чиқарган овозини диққат билан тинглар ва ғоят аниқлик билан тўпни тўса олар эди.

Бу муваффақият Давидга куч бағишлади. Баъзан уйда ёлғиз қолганини сезганда:

«Ойижон, оёқда туролмаяпман, кўрқиб кетяпман ойижон», деб юборарди. Онаси келиб бағрига босган пайтда эса тамоман бошқача ҳислар қуршовида бўларди. У кўрқоқлигидан уялиб, «энди ҳеч ҳам бундай қилмайман, онам ҳам мени деб кўп қўйнаиб кетди» дея ўйлар-

тегишига шубҳам йўқ. Бу менинг буюк орзуимдир. 1972 йилнинг баҳорида бу соғлом вужудли, оқ хассали кўркем йигит коллежни юқори баҳолар билан тамомлади. Ундан ортқ тиббиёт факультетларига мурожаат қилди. Қисқа фурсат ичида рад жавоби ёзилган мактуб-

нозик қон томирларни фарқлай олмас эди. Қўлқопсиз ишладан ўзга йўл қолмади. Дарс тугаган қўлини алоҳида моддалар билан яхшилаб ювишга тўғри келарди. Давидга ҳужайраларни ўрганиш имконсиздек туюларди. Чунки ҳужайралар устида микроскоплар ор-

Сабр

вид учун энг масъулиятли йил 3-курс бўлди. Олган билимларини амалиётда синаб кўриш учун университет шифохонасига келганида кўпчилик уни ишонсизлик билан қарши олди. Рентген натижаларини ўзи аниқлай олмас эди. Кўз, қулоқ бурун муолажаларини бир ёрдамчи — сиз бажариши имконсиз эди. Бемор терисининг рангини ҳамшира айтмаса ўзича билмас эди.

Бу каби барча камчиликлар билан бирга Давидда бошқаларда бўлмаган бир хусусият бор эди. Ундаги сезги қувватининг фавқулодда кучлилиги ташхис қўйишда жуда қўл келди. Айниқса, бармоқларидаги сезгирлик туфайли бемор аъзоларидаги ҳолатни тез пайқаб оларди. У беморнинг имкониятини ўта диққат ва сабр билан тинглай олиш қобилиятига ҳам эга эди. Бу ҳолатни кузатган профессор Жон Мартен: «Агар беморни диққат билан тинглай олсангиз, энг тўғри ташхисни қўя оласиз. Давид Хартмон кўзлари ожиз бўлгани учун тинглаш орқали беморнинг ҳолатини аниқ белгилай олади» — деди.

Тиббиёт факультетини битириш арафасида у ўзига шубҳа билан қараган кишиларни ишонтира олган эди. Энди унга барча ҳавас билан боқар эди.

1976 йил 27 майда Давид Хартмон Филадельфия университетини тиббиёт факультетининг олий даражадаги дипломини олиб имконсиз кўринган бир ишни уддасидан чиққан эди. Кўрлар жамиятининг 2 йиллиги тантаналарида сўзга чиққан жамият раиси Давид ҳақида тўлқинланиб гапирди. «Инсон руҳининг қудратини Давид Хартмон тимсолида кўриш бахтига муяссар бўлганимдан ифтихор қиламан. У бизларга чексиз куч бағишлади».

**Туркчадан
Маъруф Йўлдошев
таржимаси.**

ОҚ ХАССАЛИ ШИФОКОР

Иброҳим Рафиқ

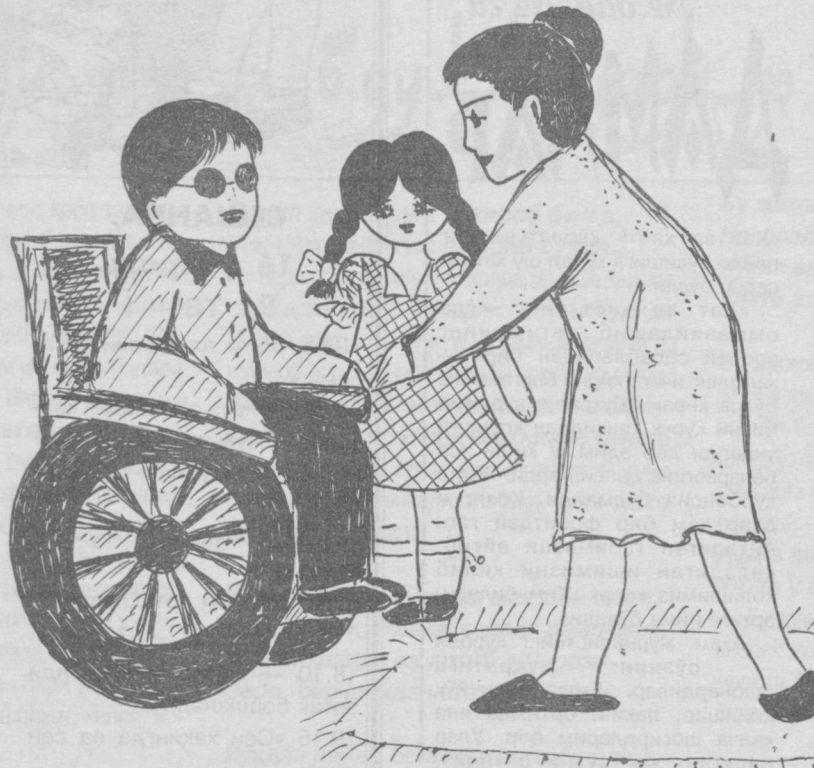
ди. Сабрли ва иродали бўлишга ҳаракат қиларди. Онаси қўлидан тутиб тоза ҳавода сайр қилдирар ва унга инсонда ҳеч бир маҳлуққа берилмаган бир куч-ирода борлигини ва ирода ёрдамида мўъжизалар яратиш мумкинлигини аниқлар эди.

Давиднинг бир қақажон синглиси ҳам бўлиб, аксининг қўл-оёғи бўла туриб, бир жойда ўтираверишидан қийналар эди. Давид хонасида унутиб қолдирган ожизлар соатини келтириб беришини илтимос қилганида у: « — Бориб ўзинг ол ва унутмагинки, доимо атрофингда одам бўлавермайди. — дея акасига танбеҳ берди.

Давид соатини ўзи олиб келган пайтда кўнглида умид уйғонди. Кўзларининг кўрлиги унинг ҳар нарсадан маҳрумлигини аниқлашга тушунди. Ўн уч ёшда доктор бўлишини кўнглига туйди. Орзусини айтаётган пайтда атрофида унга ачиниш ҳисси билан боқаётган кишиларни кўрмас эди. «Овсербук кўрлар мактаби»ни битириб, Хавертон коллежига имтиёзли қабул қилинди. Коллежнинг энг муваффақиятли ўқувчиси сифатида барчанинг эътиборини тортиди. Давидга ўқитувчилари ва ўртоқлари тарих, психология каби ижтимоий фанларни танлашни тавсия қилишарди. Давид эса доктор бўлишга астойдил ишонар эди. Бунинг учун ҳали кўп тер тўкиши лозимлигини айттарди. Бир куни биология ўқитувчисига кўнглидагини айтди. — Домлажон, менинг бошқа ўртоқларимдан ҳеч бир камчилигим йўқ, ҳа, кўзларимнинг кўрлиги ҳақиқат, лекин ҳар инсонда ҳам бир нуқсон бўлади-ку. Менимча асл нуқсонлик ҳеч бир ҳаракат қилмай, умидсизликда умр ўтказмоқликдир. Мен врач бўлмоқчиман, бўлганда ҳам энг зўр врач бўлишимга ишонаман. Айниқса, ўзим каби ожизларга ёрдамим

лар кела бошлади. Давид шу тариқа тушкунлиқнинг қоронғу дунёси ичида қолди. Фақат Филадельфия университетидан розилик билдирилган мактуб келганда Давид қувончдан ўзи-

қали кўриш билангина иш олиб бориш мумкин эди-да. Бироқ домлалари ва ўртоқлари унга ҳар бир тўқиманинг нимага ўхшаши, қандай тузилганлигини эринмай тушунтиришар эди.

ни тўхтатолмай қичқириб юборди. Университет сенатоси: «Бугунга қадар бунчалик муваффақиятга эришган бир ўқувчига яна бир марта имкон яратиш бизнинг бурчимиз» — деган қарорга келишибди. Давид бир олам ҳаяжон билан университетга қатнай бошлади. Ўқишлари коллеждагидек қулай кетадиганга ўхшамас эди. Айниқса анатомия дарсида кўп машаққатлар билан юзма-юз эди. Махсус қўлқоп ёрдамида инсон танасини ўрганар экан фақатгина йирик қисмларни ажрата олар, ички аъзоларини

Давид эшитганлари асосида фикр юритишга мажбур эди. У диктофон (овоз ёзгич) лардан фойдаланиб тинимсиз, ўз устида ишлади. Кўрлар жамияти тиббиётга оид 30 жилдлик китобини кассетага ёздириб Давидга совға қилишди.

Иккинчи курс дарслари янада мураккаблашди. Ҳар куни олти хил дарсни ўзлаштирмоқ учун аввал ҳар бир дарсни кассетага қайд қилиб, уйда энг зарур жойларини дафтарига белгилаб қўярди. Шундай қилиб 6 соатлик дарс учун 12 соат шуғулланишга тўғри келарди. Да-

Халқ учун нондан сўнг энг муҳими мактабдир... Шу ибратли жумла мени шу кунлардаги мактаб ҳаёти, ундаги ютуқ ва муаммоларимиз ҳақида муносабат билдиришга ундади. Мактаб бизнинг диёри-мизда азал обод таълим — тарбия маскани бўлиб келган. Ёш қалблар илм даргоҳига келиб, дастлаб тарбия топиб, кейин илм эгаллашган. Бу борада оила — мактаб ўртасидаги ҳамжиҳатлик ҳам эътиборга сазовор бўлган.

Хур диёримизнинг келажаги бўлган ёшларни камолга етказишда мактаб ва ундаги ўқитувчи — мураббийларимизнинг ҳар масъулияти ҳар қачонгидан ошса-ошдики, қамайгани йўқ. Биз энди ўз ўқувчиларимиз: «Илм-кўзи» билан нафақат диёримиз олий ўқув юртларига, балки дунё дорилфунунларига кириб бораёмиз. Мактаб ҳаётдан келиб чиқиб шуларни таъкидлаш лозимки, айтиш куннинг нафасида талаб кучайиб, эҳтиёж сусайгандек. Мен бу билан шуни айтмоқчиманки, ўқувчилар ўртасида илмга чанқоқлик ҳар қачонгидан ҳам ошган.

Мукаммаллик истаб...

МАКТАБ УЙИ — ДОРУЛОМОН

Аммо бу чанқоқ қалбларга «Маънавий эҳтиёж — илмлар суви» турлича берилаяпти. Шу ўринда улғў устозимиз Тошмуҳаммад қори Ниёзийнинг «Ҳаёт мактаби» китобларидаги бир воқеа ёдга тушади.

Бир куни танаффус вақтида ўқувчилардан бири «Ташнаман», — деб қўшиқ айттарди, лекин овози атрофдагиларга ёқмас, боз устига ашула анча чўзилиб кетганди. Бунга чидамагандан бўлса керак, уни тинглаётганлардан бири:

— Ҳой, бунга бир пақир сув келтириб беринглари. Жуда чанқаганга ўхшайди, — дейди. Табиийки, бундан ҳамма қаҳ-қаҳ уриб кулиб юборади. Худди шу кулгини устига устоз Ҳамза кириб келади.

— Ҳа, аския бўлаётганга ўхшайди, — дейдилар. Воқеадан хабардор бўлгач табассум қилиб:

— Ташналиги тўғри, фақат

маънавий сувга, — дейдилар.

Биз эркак, илм маърифатга чанқоқ миллатмиз. Ватанимизда хурриятнинг дастлабки ўн йиллиги ҳам ўтиб бормокда. Аммо мактаб маориф соҳасидаги фаолиятларимиз ҳали мукаммал эмас. Масалан, куни кеча бошқа соҳаларни ихтиёр этиб, ўша соҳани удда қилаолмай юрганлар бир юмалаб, мактабларга келиб қолишига нима дейиш мумкин. Тўғри, бугунги кунда мактабларда малакали ўқитувчиларни ушлаб туриш анча қийин бўлиб қолди. Лекин бу мактабларда ҳар қандай соҳа кишилари илм бериши мумкин, — деган сўз эмас. Бундан ташқари, ҳозир мактаб педагогик жамоаси фаолиятидан — иккита — учта соатбай ўқитадиган репетиторлар иши афзал бўлиб қолаяпти. Демак, мактабларимизни моддий потенциалига катта эътибор зарур бўлаяпти, менимча.

Икки оғиз дарсликлар ҳусусида мукаммал дарсликни, фикримча кўпчилик — бир неча муаллифлар бир ёқадан бош чиқариб яратилари мумкин. Кейинги нашрлардаги ютуқлардан оқилона фойдаланиб, тил адабиёт дарсликларни яратилишини биз муаллимлар тарафдоримиз.

Ҳозир русийзабон мактабларидаги 8-синфлар учун ўзбек тили дарслиги йўқ. Мен ўзим таянч мактабларидан бирида русийзабон йигит — қизларга тил адабиётдан сабоқ бериб келаман. Мана бир неча йилдирки, ўзбек тилини ўзимиз хуш кўрган манбаалар асосида ўқитиб келмоқдамиз. Бу мактабларда ўзбек тили дарслари учун ажратилган соатларни ҳам қайтадан кўриб чиқиш лозим.

Ҳозир ўқувчиларимизнинг, албатта, тест саволлари деб аталмиш катта — «деворга бошлар урилади». Шу муносабат

билан тестларнинг жавобларини топиш биз — нафақат ўқитувчиларга, ҳаттоки, адабиётшунос олимларга ҳам мураккаблик қияпти. Тестларнинг кўп саволларига топилган жавоблар бир тоифа олимларимиз томонидан тўғри, мақбул деб топилса, бошқа бир ўқитувчи-домлаларимиз томонидан нотўғри деб баҳоланиши, бу ишда яқдиллик, мукаммаллик йўқ эканлигини кўрсатиб, биз устозларни ҳам, ўқувчи толибларни ҳам сарсон қилиб қўяпти. Ахир биз мактаб болаларида нутқ маданиятни ривожлантириб, тил кўникмаларини оширишимиз лозим. Аммо қўйилаётган талаб назаримда 1—2 курс филологларидан олинадиган жавобларга тўғри келаяпти.

Хуллас, мактаб бу билимларга йўналтирувчи илм даргоҳи. Мактаб — уйи дорилмомон, — сиз нима дейсиз?

**Клара Мухамедовна
КАМОЛОВА,
Тошкентдаги 42-гимназия
ўзбек ва инглиз тили
ўқитувчиси.**

Кўрқок одамни тарбиялаш кийин. Кўрқоклардан сотқинлар кўп чиқади. Энг ёмон томони шундаки, бундай одамлар амал пиллапояларидан жуда тез кўтариладилар. Чунки, уларнинг сотқинликларини содиқлик деб тушунадиган раҳбарлар ҳам ҳали орамизда бор. Бугунги матбуотимизни орқага тортаётган, тўла маънода «тўртинчи ҳокимият» даражасига кўтарилишига ҳалақит бераётган яна бир иллат билимсизлик. Билими саёз одам ҳар нарсадан шубҳаланаверади. Ўзининг мустақил фикри бўлмайди. Газетада манави сурат чиқиб кетса қандай бўларкин, фалон кўрсатувдаги ёки эшиттиришдаги гап писмадончига ёқмай қолса нима қиламиз, деган ўй билан яшайди. Ва у учун газетада ўша суратнинг босилмагани, кўрсатув ёки эшиттиришда писмадончига ёқмайдиган гапнинг айтилмагани маъқул.

муҳаррир этиб тайинландилар. Бу пайтда акамнинг ёшлари эллик бешдан ошган бўлса-да, ҳали сергайрат эдилар. Шунинг учун дарров ишга киришиб кетдилар. Телевидениеда бирин-кетин янги кўрсатувлар пайдо бўла бошлади. Шуларнинг биринчиси «Қайта қуриш: муаммо ва изланишлар» эди. Бу кўрсатувда Ўзбекистон телевидениеси тарихида биринчи марта телетомошабинлар билан бевосита мулоқот ўрнатилди. Натижа эса кутилгандан зиёда бўлди. Тезда томошабинлардан хатлар кела бошлади.

«Кейинчалик хатлар шунчалик кўпайиб кетдики, — дея эслайди ўша дамларни акамнинг шогирдларидан бири, талантливий журналист Марат Асадуллаев, — ўқиб улгурмай қолардик. Ҳар куни қоплаб хатлар келарди. Шухрат ака хатларни халқнинг дарди, яраси дер эдилар. Кейинчалик

Ўз. ТВ — 3

9.00 «Ёрилтош» мульттўплам.
10.30 «Болажонлар экрани».
18.10 «Ёрилтош», «Мульттўплам».

Ўз. ТВ — 4

11.50 «Келажакни кўзлаб».
21.35 «Биргаликда қулаймиз».

ЯКШАНБА,

21 февраль

Ўз. ТВ — 1

8.30 «Камалак». Болалар учун кинодастур.
11.00 «Болалигим-пошшолигим».
11.30 «Қувноқ стартлар», телемусобақа.
17.35 «Сехрли шуъла» кино-кўрсатув.

Ўз. ТВ — 2

8.00 «Янги авлод» студияси намоиш этади.
11.55 «Инглиз тили сиз учун».
13.25 «Синфдош».
18.05 «Янги авлод» студияси намоиш этади: «Бугуннинг боласи», «Мульттомоша».

Ўз. ТВ — 3

9.00 «Ёрилтош» мульттўплам.
11.05 «Болажонлар экрани».
18.10 «Мультжумбоқ».
19.10 «Табриклаймиз-қутлаймиз».

Ўз. ТВ — 4

9.05 «Эртақларнинг сеҳрли олами».

ДУШАНБА,

22 февраль

Ўз. ТВ — 1

20.10 «Оқшом эртақлари».
Ўз. ТВ — 2
18.05 «Янги авлод» студияси намоиш этади: «Қувноқ учрашув», «Мульттомоша».

Ўз. ТВ — 3

18.10 «Сен ҳақингда ва сен учун».

СЕШАНБА,

23 февраль

Ўз. ТВ — 1

20.10 «Оқшом эртақлари».
Ўз. ТВ — 3
18.10 Болалар учун «Энди эртақ бошланади».

Ўз. ТВ — 4

18.45 «Мультсайёра».
20.45 «Ҳайрли тун, кичкин-тойлар!».

Тоҳир МУЛЛАБОВЕВ,
ЎЗБЕКИСТОН
ТЕЛЕВИДЕНИЕСИ «УМИД»
БОШ МУҲАРРИРИЯТИ
ГУРУҲ РАҲБАРИ.

СЕШАНБА,

16 февраль

Ўз. ТВ — 1

10.05 «Янги алифбони ўрганамиз».
10.35 «Қундуз амакининг қиссалари» мультсериал.
11.30 «Мактублар-кабутарлар».
18.10 Болалар учун «Гулғунчалар».
20.10 «Оқшом эртақлари».

Ўз. ТВ — 3

18.10 «Болалар учун «Энди эртақ бошланади».
19.15 «Сен ҳақингда ва сен учун».

Ўз. ТВ — 4

18.45 «Мультсайёра».
20.45 «Ҳайрли тун, кичкин-тойлар!».

ЧОРШАНБА,

17 февраль

Ўз. ТВ — 1

10.30 «Алифбо сабоқлари».
12.05 «Қўшиғим-жон қўшиғим».
12.35 «Қундуз амакининг қиссалари» мультсериал.
20.10 «Оқшом эртақлари».

Ўз. ТВ — 2

18.05 «Янги авлод» студияси намоиш этади. «Спорт майдончаси», «Келинг танишайлик», «Мульттомоша».

Ўз. ТВ — 4

18.45 «Мультсайёра».
20.45 «Ҳайрли тун, кичкин-тойлар!».

ПАЙШАНБА,

18 февраль

Ўз. ТВ — 1

«УМИД» намоиш этади:
10.55 «Кичкинтоймиз-гижин-тоймиз».
20.10 «Оқшом эртақлари».

Ўз. ТВ — 3

18.10 «Ёрилтош» мульттўплам.

Ўз. ТВ — 4

18.45 «Мультсайёра».

ЖУМА, 19 февраль

Ўз. ТВ — 1

9.15 «Қундуз амакининг қиссалари». Мультсериал.
18.10 Болалар учун «Бир сиқим тупроқ»...
20.00 «Оқшом эртақлари».

Ўз. ТВ — 2

18.05 «Янги авлод» студияси намоиш этади «Дунё ва болалар», «Мульттомоша».

Ўз. ТВ — 3

18.10 «Ёрилтош», «Мульттўплам».

ШАНБА, 20 февраль

Ўз. ТВ — 1

«УМИД» намоиш этади:
11.15 «Очиқ дарс».
11.35 «Бола бошидан».
18.00 Болалар учун «Беш бармоқ».
19.55 «Оқшом эртақлари».

Ўз. ТВ — 2

8.00 «Янги авлод» студияси намоиш этади:
18.05 «Янги авлод» студияси намоиш этади. «Уй вазифаси», «Мульттомоша».

Бехрўза Қосимова

№ дан № га

БЕҒУБОР ДАМЛАР

Бу салбий хусусиятлар журналист Шухрат акам учун ёт нарсалар эди. Улар имкон топди дегунча халқнинг дардини, ташвишларини эфирга олиб чиқардилар. Амалпараст, бюрократ, порахўр, муттахам раҳбарларни аяб ўтирмасдилар.

«Барча соҳалардаги каби журналистлик касбининг ҳам ўзига хос томонлари бор, — дейди математика фанлари номзоди, доцент Матлаб Ваҳидов акам ҳақида гап кетса. — Журналистнинг фаолияти, қилаётган ишлари шундоққина одамларнинг кўз ўнгига бўлади. Одамлар журналистга унинг бевосита қилаётган ишларига самимийлигига, ҳаққонийлигига қараб баҳо беради. Одамларга ёқиб қоладиган, уларнинг дардида ҳамдам бўлиб, кўнглидаги гапларини топиб гапирадиган, муҳлислари юрагига йўл топа оладиган журналистлар кўп эмас. Бундай қаламқашларни халқ севиб, ҳурмат қилади, улар халқ ардоғига сазовор инсонлардир.

Дўстимиз Шухрат ака шундай талантливий, халқ севган журналистлардан эди. Агар бирор кўрсатувни, эшиттиришни Шухрат Қосимов олиб боради дейилса, одамлар ишни ташлаб, телевизор ёки радио ёнига ўтириб олишар, Шухратнинг гапларини маза қилиб эшитишар, шундан кейин кўп вақт шу эшиттириш ҳақида, унинг айтган дадил ва ҳаққоний гаплари ҳақида сўзлаб юришарди».

Тарихга «қайта қуриш» йиллари номи билан кирган саксонинчи йилларнинг ўрталари акамнинг ижодларида ҳам туб бурилиш йиллари бўлди. Талантли, истеъдодли ижодкорга эркин фикр айтиш имкони берилса, у қандай қудратга эга бўла олишини амалда исботлайди.

1985 йилда Ўзбекистон телевидениесида «Иқтисод» бош тахририяти ташкил қилинди ва унга акам Шухрат Қосимов бош

«Хат ва ҳаёт» кўрсатувининг пайдо бўлишига худди шу хатлар сабаб бўлди.

«Хат ва ҳаёт»нинг жуда оммавийлашиб кетишининг асосий сабабларидан бири — халқнинг ичига кириб борганимиз бўлса керак. Шухрат ака доимо бизни куруқ танқиддан қочишга ундарди дер эдим. У киши эса бепарвогина қўл силтарди: «Уруш қурбонсиз бўлмайди. Ҳозирги давр ҳам бир фронтдай гап. Айтадиган гапимизни айтиб, қиладиган ишимизни қилиб қолишимиз керак. Ким билади, эртага нима бўлади».

Акам, журналистнинг қуроли — сўзнинг қудратига ишонардилар. «Битта мени йўқ қилишар, лекин, ортимда яна қанча шогирдларим бор. Улар барибир ҳақ сўзни айтади», дердилар ва бунга ишонардилар ҳам. Назаримда, акам россиялик В. Познер, В. Листьев, Фусуненко сингари жасоратли журна-листлар билан бир сафда турардилар.

«Бейб — парвардигор», дейдилар. Акамнинг, барча қатори, даврнинг, тарихнинг куйчисига айланганларини, китобларида, аслида, халқларнинг эркини поймол қилган Коммунистик Партияни кўкка кўтариб мақтаганларини юқорида таъкидлаб ўтган эдим. У кишининг яна бир одатлари шунда эдики, баъзи кўрсатувлари ва эшиттиришларида жуда қизиқиб кетардилар. Уларнинг қизиққонликлари жаҳолат аралашган қизиққонлик эмасди. Уларнинг қизиққонликлари ҳар нечук қаҳру адоватдан, хусуматдан йироқ эди. Акам, ноҳақликка чиқолмай, азбаройи қуюнганларидан қизиқиб кетардилар. Бундай ҳолларда, ҳатто, энг яқин, қадрдон дўстларини ҳам аяб ўтирмасдилар. Бир донишманднинг «Афлотун — менинг қадрдон дўстим, аммо, ҳақиқат мен учун ундан-да қадрлироқдир» деган ҳикматини кўп эслардилар.

ЭНГ АЗИЗ МЕҲМОН

Лицейимизда 11 — «В» синф ўқувчиларининг бу галги дарслари ўзгача бўлди. Улар «Чўлпон — синфимизда меҳмон» мавзусидаги дарсни мусобақа шаклида ўтказишди. 2 гуруҳга бўлинганда ўқувчилар олдиндан мўлжалланган шартлар бўйича вазифани бажардилар. Шоир шеърларидан ифодали ўқиш, ҳамда «Кеча ва Қундуз» романи асосида тайёрланган сахна кўри-нишлари ўқувчиларнинг ижодкорлиги, ифодали ўқиш маҳоратлари намоён бўлди.

Дарс давомида ўқувчилар Чўлпон тимсолини яратдилар. Худди синф хонасида Чўлпоннинг ўзи невараларидан хурсанд ҳолда кезиб юргандек туюлди. Дарс — мусобақани қизиқарли олиб боришда Акмалхон Йўлдошхонов, Хуршида Абдуғаниева, Дурдона Султонова, Шахлохон Ғофуровалар фаоллик кўрсатдилар. Дарсни олий тоифадаги мураббий Матлуба Мирсоатова олиб бордилар.

Гулнора МАҲМУДОВА,
23-мактаб лицей ўқувчиси.

Чўлпонхонлик

ЭСДА ҚОЛАРЛИ ДАРС

Биз 5-«Б» синф ўқувчилари адабиёт дарсида шоир Чўлпон ҳаёти ва ижоди билан танишдик. Ўқитувчимиз Сайёра Хусанова Чўлпон ҳаёти ҳақида ҳикоя қилиб бердилар. Уларнинг ҳикояларидан Чўлпон бобомиз юрти-мизнинг фидойи фарзанди, истиқлол курашчиси, жуда кўп шеърли драматик асарлар муаллифи эканлигини билиб олдик. Дарсда устозимиз шоирнинг суратини, китобларини у ҳақда ёзил-

ган асарларни кўрсатдилар. Синфда Чўлпоннинг «Халқ», «Кўнғил», «Мен ҳам севаман» шеърларини ифодали ўқидик. Синфдошларим Хўжаева Сабина, Қаюмова Хилола, Тоғаева Лолалар шоир шеърларини севиб ёд олишди. Менга «Кўнғил» шеъри жуда ёқди. Бу шеърни ёд олдим ва уйда ота-онамга ҳам айтиб бердим.

Адабиёт дарсидан олган сабоқларим менда чуқур таассурот қолдирди. Халқи-

мизнинг Чўлпон бобомиздек жонкуяр, оташин шоири борлигини у бугунги озод, мустақил юрт қуйчиси эканлигини ўргандик. Бундай инсонлар билан фахрланамиз. Биз ёшлар ҳам мустақил юртимиз келажак учун яхши ўқишга қадриятларимизни улғулашга ҳаракат қиламиз.

Асал ТОШПҲАТОВА,
Тошкент шаҳридаги
Успенский номли мусиқа
мактабининг 5-«Б» синф
ўқувчиси.

Шарқда маънолар отаси номини олган, Ўрта Осиё ва Яқин Шарқ маданияти тарихида шоир ва адиб, жамиятшунос ва табиатшунос, файласуф ва мутафаккир олим сифатида шуҳрат топган Мирзо Абдулқодир Ҳиндистонда Банголиянинг Азимобод шаҳрида 1644 йилда ҳарбий хизматчи оиласида дунёга келди.

Унинг ота-боболари Ўрта Осиёлик бўлиб

гани учун баъзи кишилар унга ишонмайдилар. Шундан сўнг ёш шоир шеърларини одамлардан беркитиб юради. 20 ёшга етгач баъзи ўртоқлари унинг шоирлигидан хабар топиб, ўз шеърларини тўглаб китобат қилишга мажбур этадилар. Шундан сўнггина Бедил очик ёза бошлайди ва умрининг охиригача бадий асарлар ёзиш билан бирга фалсафий ва ижтимоий масалаларни ҳам шеърда ифода этади:

Иттифоқ кучидан

бўлмагил гофил,

Бирлашиб тиш тошни

синдирар чил-чил!

Бедил асарларида бир-бирига тўғри келмайдиган, ҳатто бир-бирини инкор қиладиган сатрлар учрайди, чигал муаммоли, мавхум маъноли мисралар кўп топилади. Аммо буларнинг барчаси шоир

ҳеч нарсадан туғилди.

Инсон мижозиди гул очди

билим,

Гулласин деб сахро

бағрида баҳор.

Инсон ҳам аслида илоҳий зотдек соф эди, аммо унга илм берилди, бу илм берилиши дунёни обод этиш, умуман мавжудотни таниш учун эди.

Бедил, ҳамма вақт ҳам

изтироб бунда,

Тинчлик — хаёлу туш ё

сароб бунда.

Ҳаракатсиз бўлмас ҳатто

чанг пайдо,

Илдиз сувда, тупроқ бир

ниқоб бунда.

ни билишга одамнинг қодир эканлигини айтди.

تلاوه گ مرگوتکتدوگه زورمالل

яшаган замоннинг қора тамғаси, ўша муҳит ғубори. Бедил энг яхши асарларида ўз замонаси учун ўта илғор фикрларни илгари сурди. У одамни «энг олий вужуд» деб билди, уни «Ҳазрати инсон» деб атади. Шунинг билан бирга у инсондаги камчиликлар, танбаллик, мақр, хиёнат, қаллоблик, очкўзлик, хасислик, кибр-ҳаво, манманлик каби иллатлар билан курашди. Баъзан киноя, истиораларга кенг ўрин берди,

рамзу ишораларга кўпроқ таянди. Ҳатто ижодининг аввалги даврларидаги шеърларини у «Рамзий» тахаллуси билан битган эди. Шоир услубининг ўзига хос томонларидан бири унда нуқта-ларнинг, яъни ўта нозик ташбиҳот, киноя, истиораларнинг кўплигидир.

Мутахассисларнинг ҳисобига кўра Мирзо Бедил 3861 рубоий ёзган.

Сўз айтмоққа оғзин очса гар ёр,

Масих нафасида ажойиб бўй бор.

Қалампири мунчоқдир ё мушки Хўтан,

Ё атр уфурмиш райҳону гулзор.

Оина кўрганда ўзин беғубор,

Шодликдан минг рангда бўлур

жилвакор.

Инсон мижозиди гул очди билим,

Гулласин деб сахро бағрида баҳор.

Оина - бу олам-аввал беғубор эди, яъни унда илоҳий зотдан ташқари бошқа нарса йўқ эди. Ҳамма нарса бу оинада шу беғуборликдан —

Бедил ҳамма вақт изтироб бунда,

Тинчлик-хаёу туш ё сароб бунда...

Бедил бу рубоийда жаҳонда ҳаммаша ҳаракат ва ўзгариш процесси борлигини таъкидлайди. «Бунда — яъни бу дунёда — ҳаммаша ҳаракат ва изтироб бор, ҳеч нарса тинч ва сокин турмайди».

Ҳаракатсиз бўлмас ҳатто чанг пайдо,

Илдиз сувда, тупроқ бир ниқоб бунда.

Тупроқ тагида ётган илдиз бизнинг кўзимизга ҳаракатсиз кўринади, ҳолбуки, у ҳам сув томон ҳаракат қилади.

Йўқдан пайдо бўлмиш мактаби олам,

Ҳар нарса кўзгайди ҳайрат дамо-дам.

Қалам тилида-ку котиб дил рози,

Зеро, барчасидан огаҳдир одам.

Йўқдан пайдо бўлмиш мактаби олам,

Ҳар нарса кўзгайди ҳайрат дамо-дам.

Бедил таълимоти бўйича дунё йўқ жойдан илоҳий қуч воситаси ила вужудга келгандир. Аммо бу дунёда ҳар бир нарсани билиш қийин ва бу нарсаларнинг қандай яратилиш масаласи ҳаммаша ҳайрат туғдиради.

Қалам тилида-ку котиб дил рози,

Зеро, барчасидан огаҳдир одам.

Аммо дунёдаги нарсаларнинг қандай яратилишини фақат одам била олади. Котиб қалам учи билан ўз кўнглидаги яширин сирларини қоғозда изҳор этганидек, худо ҳам одам орқали нарсалар сирларини бошқаларга маълум қилади. Бедил бу рубоийда одам билимига катта баҳо беради ва диний таълимотга қарши дунё-

Бу жаҳон иқболи ҳашам истайди,
На фазлу, на таълим, чидам истайди.
Ҳўкиз ва эшакдан олингиз сабоқ,
Ҳатто улар шох ҳам, дум ҳам истайди.

Бу жаҳон иқболи ҳашам истайди...

«Бу дунёда бахтли бўламан десанг, ҳашамга эга бўл, бойлик ҳам қилсанг бахт толасан», яъни, шоир ўз замонида илмли кишилар хор, бой ва мансабга эга бўлган кимсалар бахтли эканидан нолийди.

Ҳўкиз ва эшакдан олингиз сабоқ,

Ҳатто у шох ҳам, дум ҳам истайди.

Бу ярамас кишилар қаторига кириш учун ҳўкиздедек шохли ва эшакдек думли бўлиш керак, «фақат» ўшанда сен бу «бахтли» кишилар ўртасида мартабага эга бўласан, дейди шоир.

Сургалмоқ бўларкан қай ишга йўлдош,
Тартибга солажак сабр ила бардош.
Бино қуриш фикри гул очар экан,
Меъмор қалбин* босар аввалги

зил тош.

Бино қуриш фикри гул очар экан,

Меъмор қалбин босар аввалги

зил тош.

Дунёда катта ишларни қилиш учун инсонга катта сабру бардош керак. Меъмор ҳам бирон муҳташам бинони қуриш фикрида бўлса, аввало ўз кўнглида катта сабр тошини маҳкам пойдевор қилиб қўяди...

*) Бу ҳақда кейинроқ тўхталамиз.

БАРОТ ИСРОИЛ

САРИМСОҚ ПИЁЗ ҲАҚИДА

Осиёни Ватан деб, билар саримсоқ пиёз,
Қайга экилса муқим қолар саримсоқ пиёз.

Таркибида — мис, калий, магний, фосфор, йод тузи,
Ва эфир мой, витамин тўла, саримсоқ пиёз.

Ким йўтал, кўкрак оғриқ, безгак, цинга, тиш касал,
Танавул этса дардин олар саримсоқ пиёз.

Пиёз қулин асалга қориб ярага сургил,
Ҳам рак шишига шифо бўлар саримсоқ пиёз.

Нафас қисиб, томоғинг оғриб, қорин дам пайти,
Ҳамда ич кетса даво қилар саримсоқ пиёз.

Ангина, ўпка сили, грипп, тумов одамга,
Эзиб кўп ҳидлаш буюрилар саримсоқ пиёз.

Қайнатмаса гижжани, пешобни ҳайдаб яна,
Сусти иштаҳани оча билар саримсоқ пиёз.

Бодринг, карам, помидор тузласанг зиравор ул,
Таоминг хушхўр эта олар саримсоқ пиёз.

Луқмон дер: меъда-ичак, буйрак, жигари ҳаста —
Ҳам тутқаноққа зиён қилар саримсоқ пиёз.

Ч О Й

— **Ассалому алайкум бобо!**

Сизни ўзи етказди худо.

— **Гиёҳ излаб, адашдим, толдим,**

Дашту қир, чўл, тоғ ошиб келдим.

— **Луқмон бобо, юмушни қўйиб,**

Бир чойхурлик қилайлик тўйиб.

— **Мени «Қора» ҳамда «Кўк чой», дер,**

Ватанимни Ҳинди-Хитой, дер.

Ростин айтсам, ҳосиятим кўп,

Ичсанг, ақлинг ишлатаман хўп.

Рангу рўйинг тозалайди чой,

ЛУҚМОНИ ҲАКИМНИНГ БАЁНИ

Чиройингга кўшади чирой.

Оғзингдан хид кетади кам-кам,

Тинчлантиргум асабингни ҳам.

Бош оғригинг дарров қолади,

Ҳатто қонинг тоза бўлади.

Суягингга бераман қувват,

Юрагингдан йўқолур иллат.

Қон босиминг туширгай, кўк чой,

Кўз оғриси қуюқ дамлаб чой.

Кўрт ейишдан тишинг сақлайман.

Чойхўрларни ҳар кун йўқлайман.

1. Чойни қуюқ дамлаб ҳар хил яраларни ювилса, уни қотиради.

2. Чойнинг илк ватани Ҳиндистон ва Хитойдир. Кейинчалик Гуржистон, Озарбайжон, Крим, Цейлон ва бошқа ўлкаларда ўстирилади.

ХУРМО

— **Луқмон бобо, мени «Шарқ хурмоси», дер.**

Ўсаман бўлса сув, қуёш, ҳаво, ер!

— **Сафсан¹, табарруксан, мартабанг баланд,**

Мевангдан Пайғамбар бўлмиш баҳраманд.

Номинг тилга олиб, айлаиш калом:

Ул Расул, Муҳаммад Алайҳиссалом.

Ҳосилинг, «Жаннатнинг меваси», демиш,

Хурманг саҳобалар бўлишиб емиш².

Мевам ҳосиятли, жуда йоди мўл,

Бўқоқ касалига ширам бермас йўл.

Аъзойи танинга чипқон чиқса гар,

Гўштдор жойим боғла тезда пиширар.

Магар яллиғланса меъда-ичагинг,

Ундай пайт, ўзимман асли керагинг.

Қиём, цукат, жем, мураббо, шарбат.

Қандолатни ширин эрурман албат.

Семизлар семирар этманг тановул,

Қанд касалига ҳам насихатим шул!

1. Хурмони сафсан ҳам дейишади.

2. Ривоят этишларича, пайғамбаримиз Муҳаммад Алайҳиссалом ифторлик пайтида емиш тополмай қолиб, ўз саҳобалари билан битта хурмони бўлишиб, тамадди этган эканлар.

ХОВЛИДА ФУТБОЛ ҚИЗИР

Ховлида футбол қизир
Якшанбада тонгданок.
Соппа-соғман, ўйинда
Қатнашолмайман бироқ,
Мен чақалоқ укамни
Аллалаб, овутаман.
Ойим юмушларини
Тамомлашин кутаман.
Аксига олиб ойим
Бўшамас сира ишдан.
Укам йиғлар, беланчак
Сал тўхтаса учишдан.
Ахир, ўғил бола ҳам
Инжиқ бўларми шунча?
Мириқиб ухласа-чи,
Ҳеч бўлмаса, бугунча.
Кейин майли, ҳеч қачон
Ташқари чиқмай бир зум,
Юзта укам бўлса ҳам,
Овутар эдим ўзим.
Ховлида футбол қизир,
Болалар шўх қичқирар.
Аҳволимга ачиниб,
Инжиқ укам чинқирар...

ФАРЗАНДИНИ ИЗЛАЯПТИ

Ел отида булут шошар
Далага.
Зум ўтмасдан айланар у
Жалага.
Беркинволиб Қўзиқорин
Остига,
Тиллақўнғиз тушунтирар
Дўстига:
— Қара, осмон тиёлмай
Кўз ёшини,
Излаяпти фарзанди —
Куёшини!

АНТИҚА ЎҚИШ

Мавжуда уйга кириб,
Тергар кичик Шаҳобни:
— Ўқишни билмайсан-ку,
Нега олдинг китобни?
— Опа, китобингизни
Йиртмадим-ку, — дер кулиб.
— Зўр экан, суратларин
Ўқидим маза қилиб!

Ўқитувчиларингиз иждодида

МУҚИМ ҚОДИРИЙ Андижон ви-
лояти, Бўз шаҳарчасидаги Муал-
лимлар билим юртида мураб-
бийлик қиладилар. Иқтидорли ус-
тознинг сизларга», «Энг яхши сов-
га», «Тўрт полвон» «Соғинч гулла-
ри», «Шоирликнинг бошланиши»

каби тўпламлари чоп этилган.
Қуйида устознинг янги шеърла-
рини ҳукмингизга ҳавола қилар
эканмиз, иждокор муаллимга «соғ
бўлинг, бизлар учун кўп ва хўп
асарлар ёзиб ҳамиша илҳом лаз-
затидан чоғ бўлинг,» деймиз.

ШОИРЛИКНИНГ БОШЛАНИШИ

Деворий газетанинг
Байрам сони осилди.
Унда менинг ҳам кичик,
Табрик шеърим босилди.
— Илҳом париси ким? — деб,
Ўртоқларим кулишар.
Ҳаваси келиб, қизлар
Ортимдан гап қилишар.
Партадошим Нилуфар
«Саводсиз», дерди доим.
Энди бўлса, уялиб,
Кулиб қўяр мулойим.

Қизлар шу-да, ўйламай,
Баҳо берар одамга.
Уйга келиб, шеър учун
Раҳмат, айтдим дадамга.

ДАНТАСАНИНГ БАҲОНАСИ

— Қарашиб юбор, Фани,
Қушларга ин қуряпман.
— Вақтим йўқ-да, оғайни.
Бандман...
Ҳаёл суряпман.

*Тарих хотираси, халқнинг, жонажон
ўлканинг, давлатимиз ҳудудининг холис
ва ҳаққоний тарихини тиклаш миллий
ўзликни англашни, таъбир жоиз бўлса,
миллий ифтихорни тиклаш ва ўстириш
жараёнида гоят муҳим ўрин тутади.*
Ислон КАРИМОВ.

ФАҚАТ ШЕЪР! ШЕЪР? ШЕЪР...

Ўлмайн омон қолган
Ўн ой ётиб музларда.
Фойдага қолган умри
Давом этар бизларда.

Бу умрни авайлаб,
Асраб яшамоқ учун,
Бутун қўл, кўз, бутун тил
Ва бутун оёқ учун.

Яшайди у — бир қўли,
Бир оёғи йўқ одам.
Демак, яшамоқ бахтдир,
Омон юрмоқ бахт бирам!

Соғ-саломат кун кўрмоқ,
Нафас олмоқ Ватанда,
Иссиқ қон оқиб турса
Мана шу гаров — танда:

Ҳамма нарсa ўткинчи,
Ҳар ненинг йўқ муқими.
Яшайпмиз, бахтдир шу,
Мангу бормиз, муҳими!

Чунки, шу — битта қўли,
Бир оёғи йўқ одам
Тишлари билан сақлаб
Қолгани бор, бу — Ватан!

Ватаним омон бўлса,
Омон бўлса Хотира,
Тилакда собит турсак,
Уруш бўлмайди сира!

Умида.

ОЛАПАР

Кучугим бор олапар,
Юнги оппоқ, момик-пар,
Ёзнинг иссиқ кунлари
Сўяқ топиб олса гар,
Чайнагани, чайнаган,
Чайнаши сира қолмас.
Мушукни кўриб қолса,
Ортидан қувиб толмас!

Ситора ОЧИЛОВА, Тошкент
Давлат хореография
мактабининг 7-«А» синф
ўқувчиси.

ТОПИШМОҚ

Оппоқ, ширин
Қор эмас.
Чойга солсанг,
Бор эмас?

(деҳет)

ХОТИРА ОМОН БЎЛСИН!

Бу одам бир қўлини
Урушда ташлаб келган.
Овутади кўнглини
Биз — жуфт қўлликлар билан.

Бу одам бир оёгин
Урушда ташлаб келган.
Яқин қилар йироғин
Биз — жуфт оёқлар билан.

Айни йигит ёшида
Узоқ юртда жанг қилган.
Қизлар қараши эмас,
Даҳшат холин танг қилган.

Шундан дудукдир тили,
Сўзлари ҳам пойма-пой.
Кўзи ҳам нурсиз... Барин
Ҳов, урушда берган бой.

ТОНГ ЮЛДУЗИ Муассислар:

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ
ДАВЛАТ МАТБУОТ ҚЎМИТАСИ
ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ
ХАЛҚ ТАЪЛИМИ ВАЗИРЛИГИ,
«СОҒЛОМ АВЛОД УЧУН»
ХАЛҚАРО ХАЙРИЯ ЖАМҒАРМАСИ

Бош муҳаррир: Умида АБДУАЗИМОВА

ТАХРИР ХАЙЪАТИ:

Йўлдош САИДЖОНОВ, Омон МАТЖОН, Гул-
нора ЙЎЛДОШЕВА, Хотам АБДУРАИМОВ,
Ҳамидулла ЙЎЛДОШЕВ, Мукаррама
МУРОДОВА, Музаффар ПИРМАТОВ, Баҳодир
ТОҒАЕВ, Равшан ҚАМБАРОВ.

IBM компьютерида терилди ва
саҳифаланди. Офсет усулида
босилди. Ҳажми 1 босма табоқ
Буюртма — Г-0103.
46.496 нусхада босилди.
Қоғоз бичими — А-3.
Босишга топшириш вақти 19.00
Топширилди — 21.30
Навбатчи Феруза ОДИЛОВА

• Рўйхатдан ўтиш тартиби
№ 000137
• Манзилимиз: 700083,
Тошкент шаҳри,
Матбуотчилар кўчаси,
32-уй.
• Нашр кўрсаткичи:
№ 64563
• Телефон:
• 136-57-92
• 144-22-64